

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за начелника прве класе округа подринског Васа Драгићевић, начелник исте класе округа рудничког, по молби;
за начелника друге класе округа рудничког Божидар П. Мутавић, начелник друге класе округа топличког, по потреби службе;

за начелника четврте класе округа топличког, Ђорђе Карајовановић, секретар прве класе министарства унутрашњих дела, по потреби службе;

за начелника четврте класе округа чачанског, Сретен Кojiћ, бивши срески начелник и народни посланик, по пристанку.
Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 14. маја 1902. године, ПМ 11.003 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Алека Ж. Весовић, начелник друге класе округа подринског, по својој молби, на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја, с пенсијом, која му припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 14. маја 1902. године, ПМ 11.002 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за начелника прве класе среза лесковачког, Ђорђе Павловић, начелник исте класе среза деспотовачког, по молби;
за начелника прве класе среза трнавског, Сава Мијалковић, начелник исте класе среза таковског, по потреби службе;
за начелника треће класе среза таковског, Петар Јелић, начелник исте класе среза трнавског, по потреби службе;

за начелника треће класе среза поречког, округа крајинског, Љубомир Рајић, ванредни секретар друге класе начелства округа нишког и вршиоц дужности начелника среза моравског, истог округа;

за секретара друге класе начелства округа рудничког, Драгомир Николић, писар прве класе среза жичког;

за ванредног писара прве класе Министарства унутрашњих дела, а да врши дужност секретара начелства округа пожаревачког и прима плату из плате овога, Коста Поповић-Андрабашић, писар прве класе Министарства унутрашњих дела, по потреби службе;

за писара прве класе среза тимочког, Богдан Јовановић, писар треће класе Министарства унутрашњих дела;

за писара друге класе начелства округа крајинског, Младен Лаловић, бивши полицијски писар.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 14. маја 1902. године, ПМ 11.802 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ПРОСЈАШТВО

(Свршетак)

С тога није чудо што су резултати те реформе веома повољни. Један статистичар износи нам број лица, која су судије у Бриселу казнили због просјачења и скитње пре и после публикације закона од 27. новембра 1891.:

1890.	
Ослобођено	375
Кажњено за поправку	74
Стављено влади на расположење	4996
	<hr/>
	5445

1891.	
Ослобођено	704
Кажњено за поправку	164
Стављено влади на расположење	6413
	<hr/>
	7281

После реформе

1892.	
Ослобођено	504
Сиротињски завод	1817
Раднички дом	1557
	<hr/>
	3878

1893.	
Ослобођено	196
Сиротињски завод	930
Раднички дом	835
Васпитни завод за малолетне	75
	<hr/>
	2006

Примећено је и то да страни просјаци не долазе сад тако радо у Белгију као пре. Год. 1890. затворено је 8130 страних поданика због прошње и скитње, год. 1891. 8334, год. 1892 само 4764. Тај успех треба поглавито приписати том новом закону који судији даје права да странце просјачке протера из земље или да их интернира у радничком дому.

С тога су Белгијанци подигли читав систем од азиља и завода за поправку и васпитање, у које судија може увести старе слабе или младе просјаче. У исто време подигнути су и раднички домови, да се у њима интернирају протуве свих врста за време до 7 година.

Пошто смо доказали корисност радничких домована, остаје још да се одговори на једно специјално питање које се невољно намеће. Раднички дом је установа западне Европе; он нарочито функционише у земљама, где је цивилизација на високом ступњу као у Белгији, Холандији, Немачкој. Питање је сад да ли ће такви заводи и у Русији бити од исте користи.

Ми смо тврдо уверени да хоће. Професионални просјак носи у целој Европи исти карактер. Узроке његовог постанка треба тражити у рђавим особинама човечанства. Навика на пиће

и нечистоћу, леност и могућност на лак начин заслужити новаца, јесу главни узроци, због чега ће још дуго просјаштво напредовати. Као што смо видели ти се узроци налазе свуд у свима европским државама. Па и форма прошења је врло слична. У Швајцарској и у Перму просе од путника, у Паризу и у Москви стоје просјаци у гомилама на црквеним вратима и свуд се могу видети деца која просе. Истичу се само неке карактеристичке особине руског живота и немају форму прошења. Западна Европа не зна ни за исељенике ни за лажне калуђере, а у Русији је путујући калфа непозната фигура. Али такви су факти споредне појединости, које ни мало не додирују основно питање. А пошто је руско просјаштво слично западно-европском, то се за сузбијање њега морају употребити иста средства, која се и у другим државама показала као корисна.

У осталом морамо приметити да се је потреба такве реформе у Русији одавно осетила. Царица Катарина II наредила је 1775 г. шефу московске полиције да подигне један раднички дом „за лењивце који су се навикли да скитају по улицама и да на најбезобразнији начин просе“. На жалост та реформа није даље извођена и раднички је дом у Москви пропао. Али мисао да је такав завод безусловно користан, ухватила је корена и с времена на време доноси лишће и цвеће. Тако је пре неколико година један трговац оставио граду Харкову велику суму подизање једног радничког дома; али на жалост тај се легат не могао примити, јер у казненом законнику интернирање у завод није поменуто ни као главна ни као споредна на.

Треба поменути да су градови Рига и Дорпат подигли радничке домове. Ти заводи престављају мешавину од радничког кућишта и дома за поправку. Затвореници се састоје из две групе: једни су се сами јавили да нађу рада, док су други насилно доведени на молбу родитеља или у име градске управе Риге и Дорпата.

Поред свих тих разлога који довољно доказују корисност и могућност такве реформе у Русији, ипак су многи против радничког дома јер сматрају за неправично тако строго казнити просјака. Судија је навикнут да при одмеравању казне, узима у обзир само казнену радњу, којом се оптужени терети. Кад се један случај просјаштва с тога гледишта суди, онда је наравно неправедно једног човека, због тако малог преступа, затворити три године у раднички дом. Али кад се узме на ум шта је такав оптужени за друштво у коме он живи, тада ће се морати признати да су професионални просјаци веома опасан елемент, који је готов и способан за свако срамно дело. Још у распису цара Федора Алексејевића од год. 1682. просјаци од заната карактерисани су овим речима: „Пошто они иду од куће до куће пазе они где најлакше могу штогод дању или ноћу украсти; док други краду децу, сакате им руке и ноге и износе их на улицу да би људи имали сажаљења и давали им више милостије.“

Тај распис дакле терети просјаче од заната са три преступа: крађом, одвођењем деце и сакаћењем тела. Те оптужбе падају тешко, јер их је сам цар изговорио. Мислимо да можемо рећи да је испитивање просјаштва у свима земљама доказало тачност тог тврђења.

У већини европских држава прописани су строги закони против просјаштва из тог разлога што су већина тешких преступника у њиховом животу, више пута кажњени и због просјачења. Кад је у француској израђен закон о депортацији у Новој Каледонији тада је министар правде изнео сенату ове статистичке податке. Од 32.943 лица, која су због крађе осуђена, 47% кажњавани су због просјачења; од 982 убице, 320, дакле 32% били су просјаци.

У француској има од прилике 200.000 скитница. Број протува и просјача за 50 година постао је четири пута већи, а број крађа, које су непозната лица извршила, од 13.474 у години 1845 попео се у години 1895. на 86.874 дакле пет пута више. Скитња и просјачење развијали су се дакле паралелно са крађом и паралелно са бројем непознатих злочинаца.

А то је сасвим појмљиво. У разне крчме и преноћишта долази просјак од заната са свима могућим катилинским егзистенцијама и ту се упознају са преступничким животом. Идући од куће до куће, има он доста прилике да чини зла дела. Нека се помисли само на положај усамљеног сељака, који лети са

женом ради у пољу, а кућу мора да остави на деци, која с потпуно без заштите кад у кућу ступи каква протува ништа није свето.

Те опште тезе дају се лепо илустровати са неколико примера. Професор Хипел прича да се је 1888 год. у једном радничком дому у Немачкој налазио у затвору један човек, који је 95 пута био осуђиван због просјаштва, скитње и разних повреда јавног реда. И у француској је лако наћи таквих типова. Један просјак оставио је имање од 96.000 франака. Тај мајстори имао је више пута да одговара пред судом због преступа против својине. У Ниму био је осуђен на 5-то годишњи затвор. Али пошто му је један део казне опроштен, то се је могао вратити у Париз. Тамо почне он љубавни однос са једном куварицом обећа девојци да ће је узети и сврши целу ту авантуру тим што је својој невести украо 5.000 динара. Због тога је био осуђен на тамницу. Кад је опет ослобођен одлучи се он да прибегне просјачењу и много година стајао је на вратима једне цркве. Сад настаје питање: колико је тај фини човек напросио својега имања а колико је упљачкао својим преступима?

И живот руских просјача није мање богат у таквим епизодама. У Кијеву је осуђен један просјачки учитељ због пљачке. У губернији Вилни два црквени скупљача измамили су од једне старе жене 1.000 рубаља за зидање једне цркве у Риму. У округу Бресту црквени скупљачи из Гродна овако су говорили једном сељаку: „Господ је тебе изабрао за пророка, али мораш сав свој новац и ствари од вредности нама поверити да чувамо, а за тим ћеш у поноћ изићи на гробље да нађеш повељу, у којој стоји написано, да си ти бојжи изабраник“. Глупи сељак поверује њиховим речима и учини како су му они заповедили. А варалица нестане с пљачком.

Те ће факте сваки означити као тешке преступе. Али они се разликују од обичне прошње само величином суме, за коју је оштећени преварен. Сваки случај професионалног просјачења тако је спојен са преваром.

Кад су се црквени скупљачи из Гродна показали као варалице то је појмљиво, јер цео њихов посао јесте лаж и превара. Много је теже замислити да просјаци често заједнички раде и са коњокрадицама. Да би се то разумело мора се имати на уму да има врло много Цигана међу протувама и лоповима. Жене иду просећи од куће до куће а људи краду коње. Осим тога има у литератури неколико интересантних података, који нису без вредности за поједине делове царства. У губернији Тверску (северни кавказ) постоји сталан саобраћај између просјача и коњокрадица. Пошто су те протуве свршиле у селима свој дневни посао, они се спуштају у степу. Чим се смркне доводе допови украдене коње. Просјаци их упрегну у своја кола, и још исте ноћи продају свој пут да у најближем граду размену или продаду коња.

Још је живљив саобраћај између просјача и допова на северу Русије. У губернији московској има један предео познат под именом „Сахода“. Сва села тога краја препуна су просјача и коњокрадица. А тако исто и у граду Коврову као што је познато крађе коња нарочито су честе у месецу мају, јер у то време терају се они на пашу и тамо се остављају преко ноћ, где их чувају сеоски младићи. А у то исто време долазе просјаци кући и користе се том приликом да краду коње, које рђаво чувају.

У таким приликама лако је појмити да су просјачка села уједно и доповска гнезда.

Свима тим фактима морају се још додати и ужаси које просјаци допуштају себи с децом. Списак њихових грехова доста је дакле велики да се поштрење казне за протуве мора сматрати као правично и корисно.

Можда ће нам се још одговорити да међу њима има много неизлечивих пијаница, много слепаца и богаља, те је немогућно такве људе затварати у раднички дом, јер само здрав човек подлежи казни. Пијаница се мора одвести у завод за лечење, а богаљ у сиротињско прибежиште.

На такву примедбу можемо ово одговорити: у раднички дом интернирају се оптужени на више година тако да је управа у стању да их не само навикне на рад него и да га подвргне лекарској нези. Најновији казнени законици имали су на уму однос између пијанства и просјачења. У надрту једног казног законика за Швајцарску наведено је да се просјак може од-

вести у раднички дом или у дом за пијанице. У Норвешкој је 1894. израђен специјални закон за оне који бегају од рада, за просјачење и пијанства и ту је изречно казано да се у раднички дом или у завод за лечење доводе не само просјаци него и пијанице.

Што се тиче богаља то је и према њима у неким случајима примена строгог казненог закона безусловно могућна, јер смо већ видели да многи од њих пате од таквих болести, да имају пуну могућност да на поштен начин пролазе кроз живот. С тога би било врло корисно довести их у какав раднички дом, да тамо лече њихове мале болести и да се навикавају на уредан живот. А мислимо да ни са слепцима не треба правити изузетак. Има завода где они могу добити извесна знања, помоћу којих ће се моћи радом хранити. С тога кад се може доказати да један сленац или богаљ проси милостињу, и ако може наћи прибежишта у заводу за сиротињу, то се његова болест не може узети као разлог који казну искључује.

Али да би раднички дом донео потребну корист, безусловно је потребно да се та мера примењује само са највећом опрезношћу и на основу судске пресуде. Искусан судија само ће у том случају једном просјаку одузети слободу тако дуго време кад се увери да има пред собом професионалног просјака а не једног несретног човека, кога је невоља истерала на улицу.

Тиме можемо завршити наш рад. Видели смо у шареном низу разне типове и лица, која у име Христа просе милостињу. Видели смо старе и болесне, који су приморани да упрте просјачку торбу, јер у заводима за сиротињу за њих нема места; видели смо и црквене и гробљанске просјаче, погорелце, црквене скупљаче, Јерусалимце, лажне калуђере и сељацима из просјачких гнезда, који просјачење сматрају као лак и добитан занат. Кад с тога једна влада хоће да успешно сузбија просјаштво, то се мора веома трудити да усаврши негу сиротиње у земљи, али се не сме заборавити да има стотинама хиљада просјака од заната, који као снажни и млади људи не могу захтевати никакву помоћ од државе и који су својим пороцима довољно заслужили строгу казну радничког дома.

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

КОД СВИХ НАРОДА И У СВИМА ВРЕМЕНИМА

ПРВИ ДЕО. — СМРТНЕ КАЗНЕ

11

(Наставак)

12. В е ш а њ е.

У оне смртне казне које су постојале још у најстаријим временима и које су се и до данас одржале, долази и вешање. Из библије се види да је вешања било и код старих Јевреја. У многим земљама Европе, у Русији, Инглеској, јужним земљама, у Азији, Америци и Африци, а у неколико и у Аустралији, вешање је највише уобичајен а и једини начин погубљавања.

Првобитно су употребљавали дрва, о која су вешали жртве а доцније су правили нарочита вешала, која су dizана изван места за становање, на каквом узвишеном месту. Нарочито су вешала подизана на отвореном друму, да би их сваки пролазник морао видети. И у ствари теорија застрашивања није се могла драстичније извести и ко је у вече морао проћи то страшно место, није се могао уздржати од језе, јер обешене нису скидали него су се љуљали на вешалама, кљувани од гавранова, док их време није толико истрошило да су кости саме отпадале. Најрадије су подизали вешала на раскршћу, пошто су раскршћа и у празноверици играла велику улогу, те се у поноћи нико није радо налазио на раскршћу, пошто се ту скупљају зли духови. Тамо су често остављали лешине убијених, обешених и самоубица. „Тамо где леже обешени и умлаћени, тамо треба dizати вешала“, важило је некада.

За вешала било је читав низ имена, која су у неколико интересантна. У салском закону вешала су се звала *bargus*

или *furca*. А видели смо при распињању на крст да је *furca* био инструмент, које су метали робовима у старом Риму, кад су их водили да их распну, и тим именом често су називали и крст. Пошто је крст замењен вешалима, одржавало се то име и за вешала.

Подизање вешала није био нечастан рад, те је судија први метао своју руку при раду. Вешала су првобитно имала форму П, два усправна дурека, спојена попречном гредом. За тим су изабрали Т форму или форму F. Обично су их давали на каменом подножју, или као што ова слика показује бивала је често на једном месту комбинација од многих појединих вешала (слика 3.)

Сл. 16. — Вешање

Као што се свака смртна казна могла поштрили тиме што је пре извршења осуђени морао претрпети читав низ ужасних мука, тако је и при казни вешања бивала поступност у срамоћену као нарочито срамно важило је кад су вешала dizана више него обично. Што је неко на већој висици бивао обешен то је за њега, и наравно за његову фамилију, била већа срамота.

Питање да ли је и племић могао бити осуђен на срамну казну вешања, често су претресали правници, и тврдило се, да један племић, кад је и у крађи ухваћен, не сме бити обешен, него се може само мачем погубити. Дански краљ Канут врло је драстично изразио своје мишљење да је сваки онај лопов који краде, па ма и племић био, кад се је један племић лопов позвао на то да он не може бити обешен, пошто је он краљевске крви и да је он краљев нећак, краљ нареди да за његовог нећака подигну нарочито висока вешала, да би се истакао изнад других обичних лопова. А све виша вешала била су већа срамота, те је Канут полазио од правилног гледишта, да један племић, који постане лопов, треба двоструко да буде осрамоћен.

Али пошто су вешала dizана једанпут за свагда, било је врло теретно и скупо за једног јединог злочинца dizати нарочита и врло висока вешала, и кад се нису хтели тиме помоћи да га обесе о какво више дрво, они су га на други начин срамотили те су поред несретног грешника вешали курјака или

пса, а често и више њих. Да је то у средњем веку било врло обично види се и из сатиричких песама тога доба.

Често је бивало да на губилиште, кад је осуђени већ био везан, дође каква женска и испуљивала осуђенога изјавивши да хоће да се уда за њега. Нарочито је у Шпанији био обичај да су таку молбу одмах задовољавали.

А често је настајало питање да ли осуђенога на вешала треба помиловати, ако се случајно прекине конопцац, о коме је високо, те грешник падне пре него што је се загушио. Нема сумње да такви случајеви не бивају са свим ретки и као и обично научењаци су у одлуци тог важног питања били сложни. Читав ред правника заступао је гледиште да један слеп случај не сме решавати него да сваки мора претрпети смртну казну који ју је заслужио, те да осуђенога, који је пао с вешала, морају поново обесити.

Да видимо сад због којих је преступа осуђиван злочинац на вешала. Законик Carolina прописује ту срамну казну изречно за крађе, кад вредност украђеног предмета износи преко 10 динара; или ако је то била тешка или поновна крађа.

Законик Theresiana јасно одређује да се женска лица, као и племићи, не могу осудити на вешала, него да се погубљавају мачем. Тако исто тај законик одређује границу вредности при крађи 50 динара. Крађе преко те суме односе смртну казну а ако је какав злочинац учинио више крађа, он је бивао обешен. Крађа у цркви одмах је кажњавана вешалима. Проневере чиновника кажњаване су на особити начин. Ако проневерена сума није прелазила 10 форината, то је неверни чиновник губио своју службу, и морао је четири пута накнадити проневерену суму, или је кажњаван затвором од 6 недеља до 6 месеци. За проневере од 10 до 150 форината чиновници су окивани и бацани у тамницу, и то за 10—50 форината 1 годину, за 50—60 форината 2 године, за 60—100 форината 4 године и за 100—150 форината осам година тамнице. За проневере преко 150 форината бивали су обешени. Женске и угледни племићи погубљавани су мачем.

У средњем веку нарочито су вешали дивокрадице и браколомнике. У старом Перу свештенице сунца биле су веома уважене, као и римске вестанке. Онај који је хтео да заведе коју од њих, бивао је обешен за ноге и остављен својој судби. Тако су исто поступали и са самим свештеницама сунца, ако су повредиле целомудреност а тако исто и с убицама својих мужева. У старом Риму, осуђенога су прво у тамници удавили, пре него што су га изнели на вешала. У француској су обично дуеланте вешали.

Не ретко је вешање, нарочито у рату, вршено из чисте самовоље. Нарочито су строго кажњавани преступи против ратне дисциплине. Бегунци су већином, без милости вешани.

13. Дављење.

И ако се је рано искусило да човек у води не може живети, и да се мора угушити у њој, ипак је као казнио средство дављење употребљено сразмерно доцније. А то има више узрока. У најстарије доба казне нису биле тако компликоване; задовољавали су се оним начинима погубљавања, који су већ постојали, као одсецања главе, каменовање, спаљивање; нису дакле имали разлога да измишљају и друге начине погубљавања. А после дављењем се чинило нешто што се баш хтело избећи. Ако зликовца баце у воду, он би се могао пливањем спасти, јер као што и животиње инстинктивно умеју пливати, тако и онде где има воде сваки је брзо научио то. А ако би осуђеном обесили тешко камење да не би могао пливати, то би тело потонуло те се не би могло више гледати, а то не би одговарало прастаром обичају да се лешина погубљенога изложи јавно, ради застрашавања и гнушања. Тек у доцније доба узели су и то средство као казну, а и у Библији се помиње. И сам Христос рекао је (Лука 17, 2.). Да злочинац заслужије да му се воденички камен обеси о врат и да се баца у море, где је најдубље. Дакле и Јевреји су доцније знали за ту казну. А њеној примени у најстарије доба сметало је и то што није свуд било згодне воде, у коју би се осуђени могао бацити. А најзад првобитно број преступа и није био тако превелики, да је требало нарочито избора казни.

Тако исто као и стари Јевреји, првобитно ни Грци па ни Римљани нису знали за казну дављења. У Риму је та казна

уведена тек онда кад се први пут јавно сазнало за тешки злочин матероубиства, те су држали да за тај нарочито тешки злочин, мора се увести и нарочита казна. Ливије прича да је та казна била у томе што су злочинца ушили у кожно врећу и бацали у море. Компејев закон донео је и ту тачку да осуђенога прво крваво ишибају, па су га после бацали у воду. Осим тога давали су му и друштво, што су заједно с њим у врећу ушивали једног петла, једног мајмуна, једног пса и једну змију. Наравно да је такав осуђени бачен у воду морао трпети страховите муке, пошто је врећа, у коју је био ушивен, била од коже а кожа не пропушта воду; а и животиње, које су с њим биле и непријатељске једна другој, стегнуте у мрачној врећи, морале су бивати до беснила раздражене и беснити не само једна против друге, него и против ушивеног несретника. Осим тога при бирању тих животиња деловали су и симболички моменти. Псето је сматрано као нечиста и недостојна животиња, која се није трпела ни при једној светој радњи. Тако су убици родитеља давали у друштво псето, да би га гребло и уједало. Мајмуна су бирали, јер и он као и убица, личи на човека, али није човек, и што је злобан и сверец. Змија је од увек сматрана као симбол нарочите подмуклости и подлости. А петла су бирали једно за то што је он смртни непријатељ змије а друго што је он сматран као необично негрпељива животиња, и да он у својој области не трни никаквог супарника, па ни свог рођеног оца. Доцније су у старом Риму укинули казну дављења за убице родитеља и давали су их просто дивљим животињама да их раскину. Тек Константин Велики увео је опет ту казну дављења и то тачно по старом методу, т. ј. ушивали су и поменуте животиње заједно с осуђеним.

Та врста казне постојала је и у Немачкој. Нарочито је у Саксонској било у обичају ушивање човека и животиња у једну исту врећу и то се је одржало до 18 столећа на исти начин. Али су место мајмуна, кога ту није било, бирали већином мачку. А без змије мислило се да се не може бити и кад је нису могли живу ухватити, ушивали су насликану. Али та казна дављења била је у толико мање грозна него у старом Риму, што нису употребљавали вреће од коже, него од јаког лана, у којима осуђени нису имали да тако дуго трпе муке, пошто су брзо тонули и умирали. Та је казна одређивана за убице родитеља и деце, али су је употребљавали и за жене које су своју децу напуштале и остављале смрти. А да би се повећало дејство казне, бацали су осуђеника и са високих обала, са прозора или са моста у реку.

Законик Каролина претио је казном дављења у води нарочито женскама које су убијале децу, које су побацивале и које су крале. А законик Терезијана која одређује смрт спаљивањем, кидањем тела и на точку, као допуштене тешке смртне казне, неће ништа да зна о „строжијој“ казни дављења у води него је означава као више недопуштену и непримењиву. А то је било због тога што у доба кад се појавио законик Терезијана, и у другим цивилизованим земљама, казна дављења у води није више примењивана.

У опште дављење у води није било тако јако раширено као други начини погубљавања, као што су распињање на крсту, каменовање, вешање, одсецање главе и спаљивање. Оно је у главном остало ограничено на Европу, бар у редовној казни пракси па ни у Европи није било у обичају у свима земљама. У Турској су давали у води већином браколомнике, издајнике, мађионичаре и децуубице.

Као војничка казна дављење је имало примене у марици, а ту је то погубљавање било и најприродније. А томе је допринела и далеко раширена празноверица да она лађа мора пропасти, на којој се налази мртавац, јер море тражи себи мртве.

Дављење је често било и акат самовоље. Тако се прича о римском цару Комоду, да је једног дана на Тибертском мосту срео неколико племића који се живо о нечему разговараху. Он им приђе и запита их о чему разговарају. Да би владоцу казали нешто пријатно, изјаве они да су разговарали о красној владавини и владарским врлинама цара Аврелија. Али зло прођоше, јер је Комод држао за смртни грех да неко у доба његове владавине хвали владавину његовог оца, јер се из тога да извести да они самог њега презиру. Цар се толико огорчи на то да нареди да се цело то друштво баца у Тибар.

И при погубљавању водом дешавало се да сироти грешници нису одмах умирали, него су се опорављали и даље живели. Тада је, као и код оних који су пали с вешала, настајало питање да ли треба погубљавање поновити. Али то ма да је бивало, бивало је врло ретко.

Неки писци помињу један начин водене казне, коју су Јевреји примењивали према браколомницима. Оне су морале зими, четрдесет дана, по пола сата стајати до гуше у ладној води. Пошто су ту процедуру само мало њих могле издржати, може се и та казна рачунати у смртне казне.

14. Лађа без крме.

Не у праве смртне казне, бар не у оне које непосредно уништавају живот долази и метање преступника на лађу без крме и тако је остављен на милост и немилост ветровима и таласима. А та казна наравно могла је бити позната само онде где је положај земље условљавао да се народ јако занимао са пловидбом по мору. Изгледа да су они који су били осуђени на смрт и којима су милостиво остављали избор између разних смртних казни, сами драговољно бирали ту казну. А свакојако тој казни, која нарочито долази у фризиском праву, не може се одрећи дубока старост.

Право између више казни бирати једну показује да неумољива тврдоћа и суровост, којом је доцније поступано у казном праву, у старо доба била је још врло мало развијена. То је појав који се не сме превидети. Што један народ који познаје море предпоставља излагање на лађу без крме свакој другој смртној казни, није чуло, јер се морепловац нада догод има нешто под ногама, и у ствари спасење тако кажњенога, и ако није вероватно, ипак није сасвим немогуће. Лађа, на којој су излагали осуђенога, могла је бар један пут одолети приливу и одливу, на њој није било ни крме, ни весала ни једрила, и тако је положај осуђенога, који је изабрао тај начин казне, увек био доста критичан, и ако према другим непосредним смртним казнама није био без извесне романтике и појезије.

Али та казна није била увек само избор осуђенога. Бивало је да су преступнике на лађу без крме и весала остављали њиховој судби, што их нису хтели на обичан начин погубити, нити их ослободити. У таквим случајима бирали су већ трошну лађу, на којој је пронаст била тим сигурнија. Та казна, којој је био смер, да се не убије непосредно него само да се ослободу преступника и још сигурније да га униште, него кад би га просто из земље протерали, није само код Фриза била у обичају, него и код других народа морепловаца на северу, а била је без сумње позната и другим народима.

Сл. 17. — Вешање руских преступника на Волги.

На казну лађе без крме опомиње казна која се ретко примењује према руским преступницима. У сред једног чамца подигне се једна јака катарка, око 3 метра висока, и на њеном горњем крају утврде се попречне гредице, као код вешала, тако да се добије направа налик на вешала. Осуђене на смрт свуку сасвим голе, вежу им руке на леђа, закују им гвоздени клин кроз мускулатуру груди и обесе их о вешала која пливају, која доведу на сред Волге и оставе их реци. Ужасне муке које преступници имају да трпе, пре него што их смрт ослободи, разликују јако ту руску суровост од старо-фризиске казне, лађе без крме.

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

НЕПОЗНАТА ДОБРОТВОРКА

(из забележака полицајца)

Нико од његових другова, па ни ми полицајци не знајасмо, одакле и чији беше „Мали Павле“ — један од најбистријих, најдрскијих и најинтересантијих гамена београдских. Пуне 2 године уписиван је он у књигама иступних осуђеника под именом „Павле Марковић“ од непознатих родитеља и ко зна, докле би тако ишло, да нас овај мали и слабуњави гамен није једног дана изненадио једним дрским разбојништвом у близини Ташмајдана. Наоружан револвером и повећим месарским ножем, напао је он, крајем септембра год. 189. и то око 8 часова у вече, на две монополске раднице и отео им сву недељну зараду, коју тога дана беху примиле. Чак их је приморао, да поскидају прстење с руку и поваде минђуше из ушију. Разуме се већ, да су оштећене о овоме одмах известиле полициску власт која, још исте ноћи, нареди потеру за скитницама и беспосличарима у престоници. Није било ништа необично, што је у овој потери ухваћен и „Мали Павле“, јер је мало која потера пролазила без њега, али је наше изненађење било огромно када смо, приликом претреса, нашли код њега већи део отетог новца, оба пара минђуша и један прстен. Не мање смо били задивљени, када нам је он са свим хладно, и у неколико весело, испречао своје „јуначко дело“ и изјавио најодлучнијим тоном: како се ни најмање не каје због онога што је учинио, и да му је са свим све једно шта ће с њим даље бити.

Озбиљност Павлових речи, као и његово целокупно држање у овој прилици, побудише ме, да још исте ноћи, и ако већ беше превалила поноћ, приступим његовом саслушању и, том приликом, што више завирих у душу овог тако младог и толико ненормалног створења. Из ових истих разлога придружише ми се још и двојица од колега, те тако образовасмо једну малу пороту, пред којом млади разбојник изјави ово:

— Већ је неколико дана како живим о сувом хлебу и ноћивам по Ташмајдану. И прошле и претпрошле ноћи ишао сам „у лов“ али без икаква успеха. Ваши детективи гори су од ловачких паса, и ја сам већ на чисто с тим да они притежавају извесну особину, помоћу које су у стању да нас изненаде на свакоме „раду“. Штета велика, што и ми из „опозиције“ не располажемо сличном особином према вама полицајцима. Ала би то била лепа ствар! Зар не?

— На сваки начин добаци му један од колега, али по што то „опозицији“ није Богом дато, то се, с обзиром на ово позно доба, остави узалудног разговора и причај нам о кривици коју си пре неколико часова учинио.

Ух, ала сте Ви нестрљиви и опасни, г. М.... Та Ви би били у стању да ме још и стрељате ове ноћи, да Вам је, случајно, Бог и то право подарио. А шта би Ви, молићемо, радили кад бих ја престао говорити за неколико дана?

— Послао бих те у ћелију одврати му мој пргави колега, заузимајући, том приликом, најозбиљнију позитуру.

Бојећи се, да се Павле не узјогуни, у ком случају неби ове ноћи проговорио ни речиче па ма шта од њега било, прекидох започети дијалог и са свим благо, окрећући све на шалу, позвах „Малог“ да продужи говор.

— Шта имам да признајем или непризнајем настави он мало љутитим тоном. Кад човек по цео дан без хлеба и новаца лежи прикривен у некој Ташмајданској рупчази и размишља о толиким светским неправдама, онда није никако чудо, већ ако немате ништа против тога чак је и природно, што се он, у последњем моменту, лађа и крајњих средстава. Ето тако је и са мном било.

— Несмејући од ваших детектива и жандарма изаћи у град и покушати какву зараду, било поштеним или непоштеним начином, ја сам, после дводневног гладовања, а уз то још ексцитиран близини оружја једног чобанина који, са својим стадом, такође ноћиваше у Ташмајдану, учинио оно, што би, уверен сам, сваки наметан човек у моме положају био у стању учинити.

— Море, „Мали“, то далеко иде. Ако бих ти ја сада стао доказивати колико су твоји назори погрешни и противни оној истој природи на коју се ти позиваш, ми бисмо остали овде до сванућа, што ја никако не желим. Пристајем, драге воље, да о овој теми сутра разговарамо, а сада те молим, да ми кажеш, колико си новаца узео од оне две монополке, и шта си учинио са оним једним прстеном?

— Отео сам им свега 23 динара, а прстен сам продао Милошу Н... тањигању за 4 динара.

— Шта је било с оружјем?

— Вратио сам га на место одакле сам га и узео?

— Шта те је руководило да га тамо враћаш? Зашто и њега ниси однео и продао?

— Захвалност према човеку који ми је више пута пружио комад хлеба, без икакве награде. Ви полицајци не верујете, разуме се, да и ми можемо бити захвални, али вас ја уверавам да је то грдна заблуда, која, на крају крајева, највише штети вама, односно вашој служби.

— Можете се ви и љутити, али вам ја, ево отворено кажем, да је сама полиција у мноме крива што смо ми, бар за данас непоправими. А зар би и могло то бити, кад нам ви недате нигде стати, већ подижете на нас праве хајке, баш као и ловци на дивљач. Приликом хватања и хапшења, ви не поступате с нама као с личностима, способнима да појме зло и добро, већ као с неким половним стварима, које ће се привремено набацати у одаје Чича Дојчинове, а по том, као роба без вредности, експедирати из престонице. Реците сами, али искрено, није ли овако у ствари?

— Па после, шта сте ви до сада урадили по нашој правци. Прво и најважнија ствар, а то су ваши затвори, удепени су тако, да се у њима човек са свим поквари и огрезне у свима могућим неваљалствима.

— Та престани већ једном викну мој пргави колега и отпоче грдити дрског говорника.

Да ми испит неби остао недовршен, морао сам понова посредовати и ублажити љутњу колегину.

Пошто нам је још казао, да не зна ни за оца ни за мајку и да је одрастао код неке баба Руже у Суботици, која је умрла пре 5 год. те тако он остао без игде иког, завршили смо најзад испит, и то у 2 часа по поноћи. Павле оде са апсанцијом у затвор, а ми сврнусмо мало на булевар и тамо, у једном лепом и веселом друштву, заборависмо брзо на нашег малог и дрског противника. Разуме се већ, да нам је он, сутра дан, послужно као разлог за оправдање позног доласка у канцеларију.

* * *

На неколико дана по затварању Павловом, позва ме мој управник и упита шта је са овим малим разбојником. Кад му одговорих, да је истрага по његовој кривици већ довршена, и да ће кроз 2—3 дана бити спроведен суду на суђење, предале ми он тада једно писмо са 10 српских новчаница од по 10 динара и рече:

— Ево вам све ово па видите шта се може учинити за тог малог гамена? Не заборавите само да ме о резултату известите.

— Разумем, одговорих му ја изненађеним интересовањем и журно похитах у канцеларију да видим шта има у писму?

Исто је гласило овако:

— Поштовани Господине Управниче,

У последњем броју „Полицијског Гласника“ изнета је слика једног, по Вашем мишљењу непоправног, а по моме опет бедног створења Павла Марковића — „Малог Павла“. Тамо се вели, како овај јадник нема ни оца ни мајке, па се, без икаквог обзира на ту околност, категорички тврди: да је он један од најпоқваренијих и најпрепреденијих гамена београдских, и да је свака нада на његову поправку изгубљена.

— Ја, разуме се, не могу знати, на чему су Ваши органи заснивали ово пророчанство, али ако је то било само на основу онога што је о „Маломе Павлу“ изнето у „Полиц. Гласнику“, онда ћете се и Ви, поштовани господине, надам се, сложити самном у томе: да су мишљења Ваших органа не само једно-

страно, но и у основи погрешна. Под претпоставком, да се Ви нећете љутити, господине управниче, ја ћу поћи још и даље, па ћу рећи, да су Ваши органи врло лоши полицајци кад не знају: да је свако створење, способно за зло, у исто доба способно и за поправку, разуме се, под извесним условима. Мало ширих погледа на природу и душу човечију, нешто мало читања стручних ствари, а нарочито доста воље и љубави ка служби, па се да све постићи. Ну ја сам, како видим, далеко отишла. Мени никако није био циљ да критикујем Вашу полицију и дајем савете Вашим органима већ да, као члан друштва, допринесем колико толико користи општој заједници.

— Руковођена искључиво овом идејом, а уверена да „Мали Павле“ није тако покварен као што се преставља, ја сам слободна господине управниче, послати Вам ових 100 динара, и лепо Вас умолити, да их употребите на ублажење кривице несрећног детета. Ако би било законске могућности да овај сиротан буде поштеђен од сваке казне, што би у осталом, с обзиром на његово доба старости и прилике под којима је одрастао, било са свим право и у складу са природним законима, — онда би ја, поштовани господине, била вољна да Вам сваког месеца шаљем по 50 динара, те да се тај новац употреби на поправку његову.

— Ја и не сумњам, да се Ви нећете хтети одазвати овоме моме предлогу који, у то Вас уверавам, потиче из најплеменитијих побуда.

— Ред би био, најзад, да Вам се представим, али Вас ја молим да ме од тога поштедите, и да, што је много важније, не предузимате никакве кораке који би ишли на то, да се сазна ко сам ја? То би, у осталом, могло само покварити целу ствар са „Малим Павлом“ што, без сумње, и Ви неби желели.

— На свему, што будете урадили поводом овог писма, унапред Вам захваљује.

„Неиозната добротворка“.

НЗ. Још Вас молим, да објавите преко новина, у виду какве мале белешке, шта је било са „Малим“ јер само на тај начин, и никако друкчије, ја ћу моћи знати: је ли потребно да Вам у будуће шиљем новац, за његово издржавање?

„Горња“.

Писмо ово јако ме је изненадило. Прочитао сам га не једном и два пута, већ, ваљда, неких десет пута и то све реч по реч. Пажњу моју у почетку је привлачила сама садржина писма, а кад исту скоро на памет научих, предадох се сав нагађањима о личности непознате добротворке, која имађаше тако здраве погледе на задатак полиције, и толико племенито срце према бедницима. Мало сам се, истину да кажем, био љутио на оне њене прекоре, упућене органима управниковим, али сам се доцније, узимљући у вид циљ њеног поступка, потпуно одљутио, па јој, најзад, и захвалио на свему. Једино ми само не иђаше никако у главу, а то је: за што се она крије кад чами једно овако племенито дело? Ако је то постицало из скромности, онда је таква скромност, по моме резонувању, била, ако не болесна, а оно бар претерана. Интересовати се толико за једног обичног гамена, а овамо не знати како ће се његова поправка изводити, и на што ће се толики новац трошити, било је, по моме мишљењу, доста нелогично.

Била је још једна ствар, која ме је мало бунила. Мислим на садржину госпођиног писма, односно на њене мисли о поправци напуштених чланова друштва. Мисли ове, истина не беху оригиналне, али ме, баш за то, и буњаху, јер најочитије доказиваху, да је госпођа много и озбиљно читала новију криминалну литературу. Од куда то, да се једна, без сумње отмена и лепа госпођа, занима овако сухопарним стварима које чак и ми полицајци ретко читамо, беше питање коме никако не могох наћи згодна одговора.

По што сам још покушао да себи представим госпођу као неку богату филантропкињу, па у томе не успео, дохватим акта кривице „Малог Павла“ и у њима отпочех тражити, не знам ни сам за што, решење загонетке, која ме почињаше интересовати.

* * *

Пошто су оштећени тужиоци „Малог Павла“ примили отети им новац, одустали су од тужбе, али сам га ипак морао

сривести суду по званичној дужности. Ну, како он није имао више од 16 год., то се, с обзиром на поправку која му је предстојала, нашло: да је дело учинио без разбора, те је, према овоме, поштеђен сваке казне. Све је било, дакле, онако, како је његова добротворка предвиђала и желела.

Мали разбојник никако није могао појмити како је могао бити ослобођен, а кад сам му показао чак и пропис законски на основу кога је то учињено, упита ме он са свим равнодушно:

— Па шта ћете сада радити са мном?

Представих му будућност која га очекиваше, и позвах га да захвали тајанственој добротворци, али се он тужно осмеху и додаде:

— Бојати се, да не буде сувише доцкан!

После овога „Мали“ је постао веома озбиљан и толико замисљен, да није ни чуо, кад сам га два пута позвао да седне на столицу и исприча све што о себи зна. Тек кад сам му пришао, и пријатељским гласом упитао га шта тако озбиљно мисли, пренуо се он као из неког сна, и, неодговорив ми ништа, сео на показано му место. Морао сам му још једном поновити питање, па тек онда сазнати: да су га изглед на поправку и бољу будућност, нагнао да мисли о прошлости, а нарочито о најранијем детињству, кога се, рече, као кроз маглу сећа.

Позвах га по нова да ми, што је могуће верније, исприча свој ранији живот, и он, по што прво бризну у плач, отпоче, после мале паузе, причати ово:

— Нисам ја, господине, увек био овако неваљао, каквог ме ви знате од пре 2 год. Било је времена када сам и ја, као остали моји вршњаци, живео безазленим животом и уживао у свима могућим дечијим радостима. Било је времена када сам и ја имао на избор играчака, када сам међу вршњацима носио најскупоценије одело, и када су се, најзад, и сами улични позорници, срећући ме у дечијој униформи и са сабљом о бедрима, осмеживали на мене, и питали ме ко сам и чији сам? Јест, господине, свега је тога било, па ипак ми по некад изгледа да у ствари ничег није било, или да је све то био само један леп сан.

— У колико се могу сетити, ја сам тада био дечко од својих 7—8 година. Тетка Ружа — тако се звала жена која ме је очувала и одржала, била је једна од најбољих жена на свету и волела ме је као своје дете. У почетку сам мислио да ми је она мати, али ми је она доцније објаснила: да је моја мати умрла приликом мог рођења, а у скоро и отац, те сам тако, вели, остао сироче, које је она, на молбу и уз материјалну потпору деде М.... примила и одранила.

— Ко је и шта је био тај деда М....?

— Отац моје мајке, који нас је обилазио сваког празника и доносио играчке. Да знате само колико ме је он волео! Ах, да је он остао у животу, ја никад неби био ово што сам данас.

Овде „Мали Павле“ по нова удари у плач и тек после неколико минута настави своје казивање.

Одмах после смрти деда М.... преселила се, вели, тетка Ружа, па и он с њом, у Суботицу, где су по све сиротно живели око 2 год., а за тим је тетка Ружа умрла. Остав без игде иког у својој 10-ој год., ступио је на занат код једног столара и ту остао пуне 2 год. радећи више у мајсторовој кући но у радионици. При том су га, готово по све дневно, немилосрдно тукли мајстор и калфа, а највише мајсторица, те је с тога, кад му је мајсторица једном разбила главу, побегао у оближње село, и најмио се да чува свиње. Служећи само за рану и одело, остао је у томе селу нешто мало јаче од годину дана, па се опет вратио у Суботицу. Отишао је право код старог мајстора, у намери да продужи занат, али га овај није хтео примити већ га, шта више, оптужи полицији за крађу извесних ствари. У затвору је остао читава 3 месеца, па је пуштен као невин по што се утврдило: да ствари није био покрао он већ један од калфи. У Суботици је остао још неколико месеци, не радећи у главном ништа, па је једног лепог дана прогнат за Београд.

Без познаника и средстава за живот, а већ навикнут на беспосличења, постао је одмах редован гост у затвору главне полиције, а за непуну годину дана огрезао је у свима могућим неваљалствима, захваљујући околини у којој се кретао. У почетку је крао ствари омање вредности, обично из цепа или излога, за тим су дошле преступне па, најзад, и саме опасне

крађе. Пре извршеног разбојништва већ је два пута био под истрагом због опасних крађа, али га је оба пута суд ослободио из недостатака. Поред урођене му бистрине, умешности, дрскости, било је још нечега чиме се „Мали Павле“ истицао међу својим друговима. То беху: његова озбиљност, усамљеност а нарочито велико ћутање. За своје доповске послове није никад тражио друштва, нити је икада о њима причао, па чак ни онда, када су његови другови, као што је то већ обичај у затворима, откривали пред њим своје најскривеније тајне.

* * *

Када сам, према раније добивеној наредби, известио г. управника о свршетку кривице „Малог Павла“ и том приликом, поднео му рачун о утрошеном прилогу непознате госпође, наредио ми је он, да са претеклим новцем, у суми од 39 динара, купим госпођином штићенику одело и обућу, а по том да га одведем и оставим, до даље наредбе, код једног угледног београд. столара. Г. управник намераваше, да „Малога“ после неколико месеци озбиљне поправке, пошаље у иностранство ради усавршавања у занату.

По што сам све ово извршио, напишем и цустим у једноме од вечерњих листова notiцу оваке садржине:

— **Вредно пажње.** Са радошћу констатујемо факт, да је наша престовничка полиција, захваљујући знатној материјалној потпори извесних личности, отпочела озбиљно радити на поправци малолетних преступника. Одајући сваку хвалу непознатим добротворима, који су се сетили ових напуштених створова, ми нећемо да пропустимо ову прилику, а да не напоменемо, како је већ крајње време, да се и сама држава побрине о малолетним преступницима, о којима искрено да речемо, није до сада нико водио озбиљна рачуна. Треба само знати, да се злочини данас многе сразмерно много брже од становништва, па тек онда разумети колико је важно питање о поправци залуталих чланова друштва.

— Узгред помињемо, да је и „Мали Павле“, познати гамен београдски и јунак Ташмајданског догађаја, о коме се ваздан писало по нашим новинама, предат једном овдашњем столару ради изучавања заната.

— Желети је, да се наша полиција не ограничи само на неколико покушаја и. т. д. — — — — —

(Наставиће се)

ВОЈНИ ЛИФЕРАНТ НИКАДОВ

— лондонска прича Е. Цимермана —

Мистер Тома Буртон био је ванредно задовољан са собом. Руке беше турио у џепове обрћући цигару у зубима, звиждукући и корачајући тамо амо по своме контоару. Вазда је био добре воље кад год је имао добар посао у изгледу. А то је бо'ме било ретко. Сада га је пак веселио план, кога је после дугог лутања смислио, и који га је требао од сиротиње и гладовања да спасе.

Мистер Буртон управо је стајао пред амбисом, и ако се у опште држало, да је он имућан, па чак и богат човек; суђени му је час тако рећи био на прагу. Велики губици у разним спекулацијама — господин Буртон спекулисао је на берзи — беху му готово однели целу имовину.

Буртон корачаше још неколико пута тамо амо, па за тим стаде пред једна споредна врата од контоара, отвори их, па онда викну канцеларијског момка, који је био у споредној соби са тројицом писара:

— Бобе, — заповеди — нађи ми једна кола.

— Одмах?

— Да, што пре.

Боб отрча низ степенице и после пет минута стадоше једна кола пред капијом, над којом је крупним словима била исписана фирма:

ТОМА БУРТОН

банкарска и мењачка радња

Господин Буртон брзо се обрте на улици и скочи у кола викнувши кочијашу:

— Терај банкарима Нелзону и Свифту!

То је и сад једна од најчувенијих лондонских банкарских кућа.

Буртон, као познати берзијанац био је одмах примљен.

— Купио сам за десет хиљада фуната један сензационалан проналазак, — рече он присутном члану фирме о преносу хемијског дејства ватре у даљину. За рат ова би ствар била од огромне важности; обичним зрачењем светлости помоћу једног апарата моћи ће се читави магацини барутни бацити за трен ока у ваздух!

Мистер Свифт уозбиљи се и погледа у Буртона чисто неверљиво. — Да није сишао с ума? — питао се у себи.

Али Мистер Свифт није могао ни доћи до речи, јер Буртон настави.

— Видите... пружила ми се сада лепа прилика, да тај проналазак у дело приведем и да на њему заслужим лепу пару. Ових дана, као што знате, Јапан је у врло затегнутим односима с Кином, па се очекује сваког часа и објава рата. Тога ради Јапан је вољан да купи десет таквих апарата по цену од 2000 фуната, која је утврђена. У исти мах Јапан иде и даље па је готов, да лиферанту ових апарата понуди лиферацију и осталих војених потреба, одела и конзерва. Проналазач апарата, који у Паризу живи, приспео је овамо и за мој рачун показао је прекјуче у малој проби тај апарат једној комисији јапанских пуномоћника, који су били потпуно задовољни. Сутра ће бити главна проба.

Мистер Свифт беше устао и разрогачио очи.

— Хм!... Па? — запита.

— Тхе, — заусте Мистер Буртон, — бесумње вам је познато да сам у последње време био несрећан у мојим спекулацијама на берзи...

— Та, да... чуо сам нешто. Изгледа ми, да бисте ви били наклоњени да ми тај проналазак рецимо, за петнаест хиљада фуната продате...

Мистер Буртон погледа у Свифта хладно.

— Зар сам то рекао?... Збиља, о томе нисам ни мислио; моји губици на берзи нису били баш тако огромни да бих сада по сваку цену морао имати новаца...

— Али, драги господине Буртоне...

Господин Свифт насмехну се као малициозно.

Господин Буртон дохвати шешир и штап.

— Тхе, онда међу нама не може бити никаква посла. Молим вас за извињење господине Свифте...

Али мистер Свифт на један пут се заинтересова.

— Драги господине Буртоне, али шта сам могао друго мислити, него да сте вољни да ми тај проналазак продате. Кад то није, молим, седите и заузмите место!

— Дакле?

— Да чујем!

— Дошао сам, — отпоче Буртон, — не да вам проналазак продам, већ да вам понудим ортаклук у овом послу уз накнаду од 10000 фуната. Ми бисмо заједно лиферовали одело и конзерве и што не бисмо за проналазак овај зарадили, то ћемо накнадити при великим лиферацијама, а замислите још Мистер Свифте, ако се наш проналазак у предстојећем рату покаже као добар...

Господин Буртон чисто је поетски причао, представљајући огромне успехе који се могу очекивати.

И Мистер Свифт беше се загрејао.

— Е, видите, ми ћемо се ипак моћи погодити!

Било је уговорено да Мистер Свифт као и Мистер Нелзон присуствују сутра у главној проби код Латама и да фирме Нелзан и Свифт онога дана изложе Мистер Буртону 10000 фуната, када јапанска влада изврши поруџбину.

Сав приход, који из тих послова буде проистекао делиће се на две равне части, пола Буртону а пола Нелзону и Свифту, па чак и добитак на проналаску имао се поделити.

Сутра дан проба је испала сјајно. Проналазач, неки ђутљив и у се повучен младић, који је само француски знао на даљини од једног километра упалио је читаву гомилу дрва, која је била намештена по налогу Буртоновом, а у присуству неких виших јапанских, официра који су изабрали место. Разуме се, да су проби присуствовали и Свифт и Нелзон. Официри јапански били су врло обазриви, па су до крајњих граница назили, да случајно не буде све превара.

Али је све испало лепо.

Обећаше један другом апсолутно ћутање па се онда раставеше. Официри јапански послаше повољан извештај својој влади и препоручише набавку овог проналазача.

Протекоше две недеље, за које је време Мистер Буртон био ванредно вредан, тако, да су му се чиновници његовог контоара чудили. Примао је и дочекивао извесне људе, које они дотле никад не видеше. Али пошто протече четрнаест дана, нареди Мистер Буртон опет да му се доведу кола и одвеза се к Нелзону и Свифту.

— Ево, господе моја, — рече им он, — формалан налог јапанске владе потписан од овдашњег јапанског посланика за лиферовање шест комада наших апарата за хемијско дејство у даљини по 2000 фуната сваки — на жалост није онако плаћено као што сам мислио — на онда 50000 пари панталона, 50000 комада вунених кошуља, 30000 бандаша а пре свега 20000 фуната конзерва од зеља. Надам се, да ћемо ускоро моћи очекивати и даље налоге!

Господа Нелзон и Свифт прегледаше докуменат, испитиваху печате на њему; нема сумње, све је било лепо. И потпис јапанског посланика био је оригиналан, али ни господин Нелзон као ни господин Свифт не могаше баш потврдити да су потпис јапанског посланика кад у животу видели. Ипак ни један од њих не посумњаше, и ако је господин Свифт из урођене трговачке обазривости рекао:

— Ви ћете бити тако добри да нам оставите овај докуменат до у јутру драги господине Буртоне, и ако се ви сутра по подне потрудите к нама, неће ништа стајати на путу исплати обећаних 10000 фуната.

— Врло добро! — рече Мистер Буртон савршено мирно.

Таман се хтеде опростити, кад један човек улете у контоар. То је био јапански официр, као што се на први поглед могло видети, јапански војни изасланик мајор Хикишима, како се Свифту и Нелзону учини.

Мајор се био задихао од журбе.

— Господе, — викну он звучним гласом, — поручени впарати морају бити за четрнаест дана лиферовани. Ја сам чак и господина Фалијера потражио у хотелу, он ми је обећао да може бити готов с апаратима ако се одмах врати у своју лабораторију у Париз. Имамо још два сахата времена ако хоћемо да стигнемо експресом воз који полази из Довера за Париз. Крајње је, дакле, време...

Господин Буртон чисто се трже.

— Зар тако брзо?... — рече.

За тим се обрну господину Свифту.

— У том случају, мислим, да би требали да пратимо господина Фалијера, а у исти мах наш посао да свршимо...

Господин Свифт и Нелзон дозваше једног свога прокуристу одмах и саветоваху се нешто с њиме; резултат је био да господин Свифт прати проналазача у Париз, и да, пошто је и господин Буртон вољан да путује, одмах с њиме и писмени уговор закључи, по коме би господи Желзону и Свифту била гарантована половина од чисте добити овог проналазача као и од лиферације, које ће накнадно извршити за јапанску војску, при чему је Мистер Буртон с места добио један чек од 10000 фуната.

Што је господин Буртон одвезао се у свој биро, пре но што се кренуо на пут у Париз, држало се са свим у реду.

Он обећа, да ће у означени час бити тачно на станици, за тим седе у кола и одвеза се, докле је Мајор Хикишима са Мистер Свифтом, отишао ка Фалијеру, који се већ беше спремио на пут, па онда на станицу.

Господин Буртон, међутим, не одвеза се право у свој биро, већ прво у Лондонску банку, где је наплатио чек од 10000 фуната, па за тим нареди кочијашу, да вози кући, где је на капији још једнако стајала фирма: „Тома Буртон — банкарска и мењачка радња“.

Дошавши у свој контоар, зовну он одмах свога најстаријег писара и рече му пријатељски:

— Драги Линтоне, ево вам двеста фуната. Са тим новцем исплатите сутра другог и трећег писара, као и Боба за три месеца у напред и откажите им одмах и службу у моје име — ево вам у осталом сведошце за те људе — па онда уредите сами моје књиге. Ми ћемо од првог маја завршити овај посао и отворити нову радњу, за коју ми требају боље снаге. С вама сам, пак, потпуно задовољан. Вас ћу задржати, кад се будем с пута вратио, јер сад путујем на неколико дана у иностранство...

Пошто је Мистер Буртон завршио седе опет у кола и похита на станицу где стиже на пет минута раније но што се воз кренуо.

По подне били су Мајор Хикишима, проналазач Фалијер, Буртон и Свифт већ у Калеу, а у вече у Паризу. Пошто је господин Фалијер имао своју лабораторију у једном сеоцету, које је било три миље удаљено од Париза, одседоше те ноћи у Хотелу, пошто су се сви у соби Буртоловој добро поткрепили, где се при томе и јуначки пило.

Мистер Свифт пробудио се с главобољом; бацивши поглед на сахат виде, да је већ један сахат по подне.

Брзо скочи, обуче се и похита доле портиру. Тамо је сазнао да су господин Мајор и господин Буртон још исте ноћи отпутовали, а господин Фалијер да је некуд отишао пре три сахата и обећао да ће се вратити по подне у два сата.

Када је и пола три прошло, а Фалијера нема да дође, господин Свифт поста нервозан, а на скоро постаде му све јасно. Брзо похита у телеграф и јави своје компаноу:

Мајор и Буртон одавде са десет хиљада фуната умакли. Питајте јапанског посланика: шта је у ствари? — Свифт.

После два сахата стиже одговор, због кога Мистер Свифт није у мало у несвест пао:

„Све је лаж. Варалице треба гонити. Јави полицији. — Нелзон.“

Господин Свифт беснио је од гнева и љутине. Јавио је догађај одмах полицији, телеграф је на скоро играо на све четири стране света. Даље је Свифт обећао и награду за хватање ових варалица; полицији је пак дао и тачан опис њихов — али све ништа!

Бесан од љутине стиже на послетку у Лондон. Нареди, да се зовне најчувенији детектив, обећа му шаку злата ако Буртона ухвати и преда га у руке енглеским судовима.

Мистер Клерк, тако се зваше та лондонска полицијска видра, иначе један од најбољих детектива, ушао је одмах у траг варалицама и сазнао је како је цела превара била удешена.

Прво, у чему је у траг ушао, било је да је један прави јапански мајор учествовао у овој превари због дугова у којима је грцао и кога је Буртон добро платио. Он је и фалсификовао потпис послаников и ударио прави печат на оном документу. Они стручњаци, „фалмани“ јапански при пробама били су неки сиромашни јапански радници, који су случајно дошли у Лондон да продају своје домаће рукотворине. Онај „проналазач“ такође је био превара, јер је она гомила дрва била упаљена помоћу електричне струје, чија се жица протезала чак до ноге „проналазача“ Фалијера, који је стао ногом на жицу и тако изазвао „хемијски пренос ватре у даљину...“

Било је прошло пола године од тога догађаја. У једном мадридском хотелу првога ранга седела су на веранди два човека у живом разговору. Они су се упознали пре три дана и изгледаше да један другог јако интересују.

— Дакле, ви сте већ пет година из Америке, Мистер Грине, — рече млађи од ове двојице, — зар никад нисте имали чежње за завичајем?

— Верујте никад, Мистер Артуре. Ја овде имам свој посао и кад је човек у послу заборави на све. Ви не радите ништа...

— О, не, — рече млађи Мистер Артур, обрнувши профил, са оштрим цртама у страну. — Путовање је такође извесан посао и задовољство, и пошто ми се ви допадате, ја бих се радовао, ако би ме пратили.

— То није могуће.

— Али, молим вас, нећете се имати ни за шта бринути. Ја сам богат...

Проводили су се дивно у Мадриду а ишли су и у друге градове, при чему се доста трошило и бацало и на послетку стиглоше у Валенцију.

— Шта мислите Мистер Грине, — запита једног дана, млађи, Мистер Артур, старијега, — како би било, да се једно после подне извеземо мало у шетњу на море?

— О, за то баш немам ни мало воље.

— Али, видите, како је диван дан; мора бити, да је славно на мору, поветарац Ђарлија...

— Не волим воду и обично се са таквих шетња враћам болестан...

Мистер Артур куцну свога пријатеља смешећи се по рамену.

— Та идите... ви... болесни!... Не причајте много, него хајдемо!

Господин Грин погледа и младога човека чисто узверено, па онда рече мирно:

— Мистер Артуре, ви сте красан човек; али ја не могу да идем с вама у шетњу на море. Јер, треба да знате, да овде у пристаништу има пуно енглеских бродова и за тренут ока могао бих се од једном наћи на коме од њих, дапутујем у Енглеску. Видите, енглеска клима баш ми никако не прија, нарочито и за то, што би сте се ви од љубазног и пријатног Мистер Артура тамо у Лондону претворили у непријатног и неумољивог Мистер Клерка, шефа детектива... Али, шта вам је: да вам није зло?... Та испијмо још коју флашу шампањера... која фунта више на рачун госпоне банкара Нелзона и Свифта не чини ништа!...

Господин Клерк беше се прибрао.

— Ви сте последњи лупеж, Буртоне! — рече он варалици, који се хладно за столом осмејкивао и који му равнодушно одговори:

— Може бити!

Зи тим се диже, плати рачун у хотелу и отпутова за Мадрид.

Превео: Ј. Е. М.

ИЗ СТРАНОГА СВЕТА

Драма једне талијанске принцесе.

Извешемо овде како у Риму причају за један сензациони случај покушаја самоубиства. Ту је сензацију изазвала млада кнегиња Беатрича Масимо, друга кћи инфанта Дон Карлоса и сестра романтичне доне Елвире Бурбонске, која је побегла са сликаром Фонхијем. Та се драма одиграла пре подне. Висока стаса, елегантна плавуша скочила је са моста Систо у Тибар. На вику пролазника појурише неколико полицајаца на кеј, и са опасношћу живота скочише у Тибар, те им једва пође за руком да ухвате и на обалу изведу младу даму, коју су халине одржавале још на површини. Још у бесвесном стању одведоше непознату даму у болницу Сантоспирито. Ту је чуварке болничарке изнесоше из кола и однесоше на клинику. Ну лекарима не могаде поћи за руком да је оклоне да се подвргне лекарском прегледу или бар да промени одело. Несрећница је непрестано са сузама у очима молила, да је пусте да опет скочи у воду. Тек на питање полиције мораде рећи, да је 28 годишња кнегиња Масимо, и изјави, да је на овај корак навела љубо-

мора. Она свога мужа и сувише воли, а он јој прати сваки корак. После телефонскога обавештења би у отвореним колима одвезена кући Масима. Муж је кнегињин најстарији син седога кнеза Дон Камила Масимо.

Бриљантска дугмета.

Господин Л. — из извесних обзира не износи му се име — проживео је пре кратког времена неколико врло брижних дана. Само једноме случају има да захвали, те није постао злочинцем.

„Драги докторе“, рече тај господин прошле суботе једноме своме пријатељу, „ја бих те молио да ми учиниш једну доброту“.

„Молим те, само ако ми је могућно — — —“

Докторово се лице уозбиљи, као да очекиваше Бог зна шта.

„Сутра морам да посетим једно друштво, па бих те молио, да ми позајмиш на један дан своја бриљантска дугмета. Ја знам, да је моја молба у неколико незгодна, али у тој посети морам да будем импозантан по могућности, па много зависи од тога. У осталом можеш бити сигуран, да ће ти накит бити прекосутра враћен у истој стању, у каквоме ми га предаш“.

Лице докторово разведри се опет. „Хоћеш дугмета! — Молим те, брате! С драге воље!“ и тако се растадоше.

У понедељак пре подне дошао је г. Л. скоро до очајања. Десило му се нешто страшно: Једно од драгоцених дугмета било је изгубљено. Он потрчи у локал, где је провео ту тајанствену ноћ и претури сваки кут, али узалуд, дугмета нигде не беше. Господин Л. проведе три мучна сата, тражећи дугме по своме стану, ну сва мука остаде залудна. Шта да се ради? Ново бриљантско дугме да купи? А где су паре? Да јави то доктору? Ну на то се господин Л. није могао одлучити. Намршти чело, не би ли се чега сетио, што би га извукло из овако критичне ситуације, кад му нешто тихо као да припапта: „Има само једно средство. Њиме ћеш постати злочинац, али није твоја кривица, јер си ти противу своје воље изгубио дугме. Дакле не остаје ти ништа друго, до да замениш друго дугме лажним каменом. Доктор ваљда неће ништа приметити“.

Што речено, то и учињено. Господину Л. пође за руком, да нађе лажно дугме, које је било са свим једнако са докторовим, оригиналним, те тако могаде по подне да врати доктору целу гарнитуру.

„Срдечно хвала; драги докторе! Као што видиш ништа није нестало!“ рече господин Л. са пуно страха.

„Напоследку то и не би био велики малер, примети доктор, добродушно смејући се; „пошто смо добри пријатељи, ја ћу ти нешто поверити: Гарнитура и није од драгог камења!“

Господин Л. неколико минута не умеде рећи ни једне речи.

Изванредни претрес по делу убиства.

Ових дана је био такав један изванредан случај претреса по делу убиства пред Литишким судом. Жена, Филомена Јусден, била је оптужена за убиство свога мужа, трговца; то је дело учинила осам дана по свадби. Она је била повисе година његова љубазница, и имала је довољно разлога да се тужи на тежак живот са њиме. На дан убиства дође он нијан кући у вече и свађао се с њом. За тим рече, да га изјутра рано пробуди. Она одговори: „Нећеш више видети бела дана. Ја ћу те убити!“ Он се насмеја и заспа. Она метну под јастук велики нож, па се за тим пола сата молила Богу, да је не приморава да изврши убиство, али небески јој гласи заповедаху, да то учини, као што је она причала. Она му пресече гркљан и сиђе доле код газдарице, те јој рече, мирно: „Ја сам убила зликовца, надам се“. Позваше полицију и лекаре, ну он беше мртав, а она изјави, да је задовољна, пошто је он био зликовац. Пред судом је остала при томе, да је слушала божанску заповест. Бранилац је наглашавао ово као редак случај самохипнозе и суд ослободи убицу. Она паде на колена и узвикну: „Бог је руководио мојим ножем, па ме је и сада спасао“.

Драма у лудници.

Из Петрограда пишу: У лудници Николаја чудотворца у Петрограду, дају се сваких петнаест дана позоришне представе, на којима суделују само болесници из тога завода. Том уставном дружа се несрећницима разгађење, које им добро долази; како тешки болесници нису присутни, до сада није било никаквих непогодних случајева. Прве редове седишта заузимају увек лекари и чиновнички персонал луднице. Последње вече позоришно било је трагедија врло раздражљиве природе. Међу душевним болесницима у публици био је и некадањи надзорник Сабатјев; кад је управник луднице д-р Реформатски, ишао на бину, приближи му се са свим Сабатјев, диже руку, и са речима: „То ти је, што овде држиш здраве људе!“ удари лекара два пут по глави неким тврдим предметом. Обливен крвљу паде д-р Реформатски и би изнесен из сале. Страшна је сцена следовала трагичноме случају. Сав персонал и послуга бише употребљени, да одведу болеснике у њихове одаје. Све је лармало, дерало се и луцало за то време. Представа је одмах обустављена, завеса пала. Атентатор се више пута обраћао на управника безразложном молбом, да га отпусти из завода, пошто је потпуно здрав. Кад су га неколико снажних чувара ухватили после његова крвава недела, Сабатјев је изгледао умирен. Као разлог томе делу навео је лудак ту околност, што му д-р Реформатски није давао уз котлет краставаца, и уз харинге кромпира, те му је због тога и иначе рђава порција била мања. Д-р Реформатски је добио две тешке ране на глави и поремећен му је мозак. Живот му је у највећој опасности.

Превео Доб. В. Е.

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао Фјодор М. Достојевски

Превео с руског Јефта Угричић

16

— Заурликао! с прекором проговори један осуђеник, кога се, уосталом, то нимало није тицало.

— Једна је песма била у вука, па и њу једну примио, туљанин*) један! примети други, од оних намрштених, малоруским изговором.

— Па добро, рецимо, да сам ја туљанин, брзо одврати Скуратов, — али ви сте се у вашој Полтави давили ваљущима.

— Лажеш! А шта си ми ти јео! Опанком си чорбу кусао.

— А сад баш као да га ђаво храни топовским куглама, додаде трећи.

— Ја и јесам, браћо, у самој ствари разнежен човек, одговори, лако уздахнувши, Скуратов, као кајући се због своје разнежености и обраћајући се свима уопште и никоме нарочито, — од најранијег детињства сам био разнежен сувим пљивама и пруским земичкама (т. ј. однегован. Скуратов је нарочито извртао речи); моја рођена браћа имају још и сад у Москви свој дућан, на главном тргу тргују ветром, то су богати трговци.

— А чиме си трговао ти?

— Та и ми смо се на разне начине упуштали у посао. Ето тада сам, браћо, и добио прве две стотине...

— Да није рубаља? прихвати један радозналац, који шта више уздрхта, кад је чуо за такав новац.

— Не, драги човече, не рубаља, него батина. Луко, ај Луко!

— Некоме сам Лука, а теби сам Лука Кузмић, нехотице се одазва малени и мршави робијашчић, са пљиватим носићем.

— Па добро, Лука Кузмић, ђаво те однео, нека ти и тако буде.

— За некога сам Лука Кузмић, а за тебе сам чича.

— Ех, па ђаво те однео и са чичом, не вреди ли говорити. А нешто сам лепо хтео да кажем. Али, браћо, ево како се то десило, да нисам дуго живио у Москви; тамо су ме напоследку обдарили са петнаест кнута, па онда отерали оданде. Ето ја...

— А зашто ли су то отерали? прекиде га један, који је пажљиво пратио приповетку.

— Па не иди у карантин, не пиј чепове, не чини будалаштине... зато, што ми није пошло за руком, браћо, да се редовним путем обогатим у Москви. А веома, веома, веома сам желео, да постанем богатим. И већ ми се то толико хтело, да просто не знам, како и да кажем.

Многи се засмејаше.

Скуратов је, очевидно, био један од добровољних пљивачина или, боље речено,

*) Становник вароши Туле.

лакрдјаша, који као да су ставили себи у дужност да развесели своје намргођене другове, и који, разуме се, за то нису добили ништа више осим ружења. Он је припадао нарочито и значајноме типу, о којем ћу, можда, још имати прилике да говорим.

— Та тебе би и сад могао човек уместо самура убити, примети Лука Кузмић. — Погле, само ти одело вреди сто рубаља.

На Скуратову је био најстарији, најотрцанији кожух, на којем су са свију страна стрчале закрпе. Он га промери прилично равнодушно, али пажљиво одозго до доле.

— Зато ми је глава скупа, браћо, глава! одговори. — Кад сам се праштао с Москвом, тиме сам се и тешио, што ће и глава заједно самном поћи. Збогом, Москво; хвала ти за купатило, за благу климу, дивно су ме обрадили! А на мој кожух, мили човече, не треба да гледаш...

— Него на твоју главу, ваљда, да гледам?

— Та и глава у њега није његова рођена, него му је поклоњена, опет се навеза Лука. — Поклонили су му је, Бога ради. у Тјумени*), кад је са осталим друштвом туда прошао.

— Да ниси ти, Скуратове, случајно, какав занат знао?

— Какав занат! Био је слепчовођа, примети један од оних намрштених, — ето, то је сав његов занат.

— Та, оно, ја сам пробао да правим ципеле, одговори Скуратов, нимало не опажајући заједљиве примедбе. — Свега сам један пар и скрпио.

— Па шта, је ли когџд купио?

— Та налетео је некакав грешник, што се очевидно није Бога бојао, оца и матер своју није почитовао; Господ га је казнио те је купио.

Сви око Скуратова само што не попадале од смеха.

— Па онда сам још једном радио, и то већ овде, настављао је са изванредном хладнокрвношћу Скуратов. — Степану Фјодорићу Поморцеву, поручнику, правило сам наглавке.

— А он, је ли био задовољан?

— Не, браћо, незадовољан. За хиљаду година ме је изгрдио, па ме је још и коленом ударио одостраг. Веома се био расрдио. — Ех, мој ме живот слагао, слагала ме робија!

И маао после тога
Ак-куанин муж...

Неочекивано опет занева и стаде, поцупкујући, лунати ногама.

— Е, гле, бестидна човека! прогунђа Малорус, што је ишао поред мене, мерећи га попречно с пакосним презрењем.

— Беспослен човек! примети други завршним и озбиљним тоном.

Ја никако нисам могао да појмим, зашто се на Скуратова љуте, нити, уопште, — зашто су сви весели робијаша, како сам већ тих првих дана могао опазити, били некако презирани? Срцбу Малоруса и осталих приписивао сам личностима. Али то се није тицало личности, него је љутње било

због тога, што у Скуратова није било понашања, није било строга, надуго изгледа властитог достојанства, којим је била до педантерије заражена цела тамница, једном речи, зато, што је он био, како су се они изражавали, „бескористан“ човек. Међутим, нису се љутили на све веселе осуђенике и нису се са свима тако понашали, као са Скуратовом и другима њему сличним. Како је ко допуштао, да се с њиме поступа: човек добродушан и без својих ђуди одмах је подлегао понижењу. То ме је чак задивило. Али их је било и међу веселацима, који су умели и волели заједати и никоме нису праштали: овакве су били приморани уважавати.

Овде у овој гомилици људи, био је један од тако зубатих, а у ствари весео и најпријатнији човек, али којега сам с те стране тек доцније познао. То беше угледан и лепо развијен момак, са великом брадавицом на образу и са најкомичнијим изразом лица, уосталом, прилично лепог и разумног. Звали су га пијонером, зато што је некада служио у пијонерији; сад се, међутим, налазио у засебном одељењу. О њему ћу имати још много да говорим.

Уосталом, и нису сви „озбиљни“ били тако експанзивни, као Малорус, који није могао да трпи веселост.

На робији је било неколико људи, који су тежили за првенством, који би хтели да знају свашта, који су полагали право на досетљивост, на карактер, на ум. Многи између таквих били су одиста људи паметни, карактерни, и стварно су достигали до онога, за чиме су жудели, то јест, до првенства и значајнога утицаја на своје другове. Међу собом су ове мудрице били често велики непријатељи — и сваки је од њих имао много завидљиваца. На остале осуђенике су они гледали с достојанством и шта више са снисхођењем, непотребне кавге нису приметили, код управе су били добро записани, на радовима су се појављивали више као редари, и ни један од њих не би отпочео свађу, на пример, због песме; до таквих се ситница нису понижавали.

Са мном су сви они били веома учтиви, за све време робије, али не и врло разговорни, и то, можда, као из неког достојанства. О њима ћу такође проговорити коју детаљније.

Дошли смо на обалу. Доле, на реци, стајала је у води замрзнута стара барка, коју је требало разлупати. На оној страни реке плавила се степа; изглед је био суморан и пустињски.

Очекивао сам, да ће се сви бацити на посао, али они на то нису ни мислили. Неки поседаше на изваљена брвна по обали; готови сви повадеше из чизама кесе са тамошњим дуваном, што се продавао на пијаци у листовима по три копејке за фунту, и кратке дрвене чибукe са малим дрвеним лулицама, што су их сами направили.

Луле се запалише: чувари војници нас оградише ланцем и с најдосаднијим изгледом стадоше пазити на нас.

— Ко ме ли је само пало на памет, да се лупа ова барка? промрмља један као за себе, не обраћајући се, уосталом, никоме. — Требало му, ваљда, иверја!

— Па ко нас се не боји, томе је и пало на памет, примети други;

— Куда ли су то нагли они сељаци? поћутавши мало, запита онај први, разуме се, не опазивши одговара на пређашње питање и показујући у даљини на гомилу музика, који су у отегнутом реду некуда газили по неначетом снегу.

Сви се лениво окретоше на ту страну и од дуга времена стадоше их исмевати. Један од сељака, последњи, ишао је некако необично смешно, раширивши руке и накрививши главу, на којој је била дуга музичка згњечена капа. Цела се његова фигура потпуно и јасно истицала према белом снегу.

— Гле, бата Петровић, како се удесио! примети један, подражавајући изговор музика.

Занимљиво је, како су осуђеници на музике уопште гледали некако с висине, ма да је половина од њих била са села.

— Онај последњи, децо, иде као да сади купус.

— Тај мисли о крупним стварима, има много новаца, примети трећи.

Сви се засмејаше, али и то некако тремо, као да нису ни хтели. Међутим је дошла земичкарка, срчана и окретна женица.

У ње купише земичака за поклоњени петак и поделише одмах ту на равне делове.

Млади момак, што је у тамници трговао земичкама, узде двадесет и стаде се силно ценкати, да искамци три, а не две земичке, како је иначе била погодба. Али земичкарка не пристајаше.

— Е, а оно не даш?

— Шта још?

— Па оно, што мишеви не једу.

— Да те ђаво носи! врисну женица и насмеја се.

Најзад се појави и надзорник над радовима, наредник са палицом.

— Еј ви, што сте поседали? Почините!

— Ама, Иване Матвејићу, одредите нам бар задатак, проговори један од „управљача“, дижући се лагано с места.

— Зашто нисте за то мало пре молили, кад сте полазили на посао? Барку разлупај, ето ти задатка.

Којекако се, напоследку, исподизаше и спустише се реци, једва вукући ноге.

У гомили се одмах појавише и „редари“, бар по називу. Показало се, да се барка није смела исећи макар како, него је ваљало, по могућству, сачувати брвна, а нарочито попречне гредице, које су целим својим дужинама причвршћене за дно баркино дрвеним клинцима, — посао дуг и досадан.

— Ето, прво и прво би требало одвући ово брвно. На посао, децо! избаци један, — који није био ни редар ни управљач, него просто тешки работник. Ћутљив и повучен момак, који докле не рече ни речи, — и, сагнувши се, беше обухватио дебело брвно, очекујући помоћника. Али му нико не поможе.

— Аха, подићи ћеш, ако ти не треба!... И ти га нећеш подићи, а и твој деда, медвед, да дође — па га неће подићи ни он! промрмља неко кроз зубе.

— Па како ћемо онда, браћо, отпочети? Ја већ и не знам... проговори збуњени браоплетник, пустивши брвно и подижући се.

*) Варош у Тобонској губернији. Прев.

— Цео посао нећеш изградити... па шта се онда плетеш?

— Сплео би се, кад би имао трима кокошима да да хране, а овде хоће да је први... Клипета!

— Та ја, браћо, ништа... поче се правдати збуњени, — ја тек онако...

— Ама нећете, ваљда, да на вас навучем навлаке, шта ли? Или заповедате, да вас усолим за зиму? узвикну опет настојник, гледајући у недоумици на гомилу од двадесет глава, која није знала, како да почне посао. — На посао! Брже!

— Брже нећеш брзо изградити, Иване Матвејићу.

— Та ти и тако ништа не радиш! еј Савељеве! Разговоре Петровићу! Теби говорим: шта стојиш и продајеш зјала!... Отпочињи!

— Па шта могу ја сам да урадим?...

— Та задајте задатак, Иване Матвејићу.

— Речено је... нема задатка. Разлупајте барку, па идите кући. Почињи!

Прихватише се, најзад, посла, али тромо, нерадо, неспретно. Било је, шта више, досадно гледати на ту здраву гомилу снажних радника, који, чини ти се, никако нису знали, како да отпочну посао. Тек што су се латили да одвале прву, најмању попречну гредицу, — кад изиђе, да се она ломи, „сама се ломи“, како је у оправдање речено настојнику; дакле, тако није требало радити, него је ваљало отпочети какогод друкчије. И они стадоше надугачко међу собом размишљати о томе, како да се друкчије отпочне, и шта да се ради? Разуме се, мало по мало, дошло је и до свађе, па је претило да ће и даље отићи.

Настојник опет подвикну и измахну палицом; али се гредица опет сломила.

Напослетку се видело, да нема довољно сикира и да је требало донети још некакав инструменат. Одмах послаше два момка, под страхом, у тврђаву за инструменат, а сви остали, очекујући, преспокорно поседаше на барку, извадише своје лулице и опет запалише.

Настојник, најзад, пљуну.

— Ну, за вама неће посао заплакати! Ах, људи, људи! промумла он љутито, одмахну руком и оде у тврђаву, машући палицом.

После једног сахата дође пословођ, Саслушавши мирно осуђенике, он објави, да одређује као задатак, да изваде још четири попречне гредице, али тако, да се више не ломе, него да остану целе. Осим тога одредио је да се разлупа попрличан део барке, с тим, да ће онда већ моћи ићи кући.

Задатак је био велики, али како су га се баћушке дохватиле! Куд се дела ланост, куд се дела неспретност! Залупаше сикире, стадоше вадити дрвене клинцје. Остали су подметали дебеле мотке и, належајући се на њих са двадесет руку, живо и умешно су одваљивали гредице, које су се, на моје велико чудо, сада одваљивале потпуно целе и неповређене.

Посао је узаврео од живости. Сви као да су се наједанпут некако чудновато опаметили. Ни узалудних речи, ни псовке; сваки је знао, шта треба да каже, шта да

уради, куда да стане, шта да посаветује. Управо на по сахата пре добоша био је одређени задатак свршен, и осуђеници се упутише кући уморни, али потпуно задовољни, ма да су и откинули свега неких по сахата од обичног радног времена.

А што се тиче мене опазео сам нешто особито: куда год сам се примакао да помогнем за време рада, нигде нисам био на правом месту, свуда сам сметао, ода свуд су ме, мал те не са псовком, терали.

Какавгод последњи одрпанко, који је и сам био најгори раденик и није смео ни писнути пред другим робијашима, који су били окретнији и паметнији од њега, и тај се сматрао у праву, да подвикне на мене, ако бих застао поред њега, под изговором, да му сметам. Најзад, један од живљих ми отворено и сурово рече:

— Куд се трпате, одлазите! Нашто се мешати тамо, куда вас не траже.

— Запао као у врећу! одмах прихвати други.

Требало је да стојим на страни; а стајати на страни беспослен, кад сви раде, некако је стидно. А кад се одиста и десило, да сам одступио и стао крај барке, онда су одмах повикали:

— Ето какве су нам раденике дали; шта ћеш урадити са њима? Ништа се с њима не може свршити.

Све је то, разуме се, било нарочито, јер је све њих то забављало. Ваљало се натрести над некадашњим племићем, и, наравно, они су се радовали случају.

Сад је веома појмљиво, зашто је, као што сам већ раније говорио, моје прво питање, при ступању у тамницу, било: како да се понашам, какав положај да заузмем према тим људма?

Слутно сам, да ћу често имати са њима такве сукобе, као сада на раду. Али, не гледајући ни на какве сукобе, ја сам се одлучио не мењати план свога кретања, који сам у то време већ био унеколико утврдио; знао сам, да је он праведан. На име: одлучио сам, да се ваља држати што је могуће простије и независније, нимало не показивати нарочитога старања, да се зближим с њима; али их и не одбијати, ако они сами зажеље зближења. Ни најмање се не бојати њихових претња и мржње и, по могућству, чинити се, да то и не опајам.

(Наставиће се)

МРТВАЧКА РУКА

КРИМИНАЛНИ РОМАН

ГЛАВА 2.

Пошто сам добро ручао, поче да ме мучи осећање да се ја ипак налазим у врло сумњивом положају, нисам веровао ни једног тренутка да ћу ма с које стране дознати штогод корисно. Са свим усамљен ја сам знао са свим тачно да ја немам ни једну једину сродну душу. Никад нисам имао пријатеља ни раније ни сад. Кад ми је мати умрла, ступио сам у једну радњу, из које сам био брзо одпуштен, пошто сам био

неопрезан да са књиговођом не делим исто мишљење.

Од тада је прошло дванајест месеци, за које време тражећи какав нов посао, бејаш потрошио сву моју уштеду.

Ручао сам сасвим сам. Келнер ми рече да сам у овом тренутку једини гост у кући. Могао сам мислити како сам у таквим приликама добро дошао газдарици.

Келнер, човек црвенкасте косе, имађаше особите, велике очи тамне боје, које су ми биле врло непријатне, кад ме је служио. Доцније је моја одвратност према њему још више порасла.

Устајући од стола ја невољно дадох израза мислима које су у том тренутку мном владале, овим речима:

„Тако Џемсе Сутаме, дакле ту си“.

То сам ја неразмишљено прилично гласно себи рекао, баш онда кад је келнер мислио да се с неким чинијама у руци упути вратима.

При моме узвику испале посуђе из његових руку и разби се на ситне комаде. Тада се тај човек окрете нагло мени, израз његових прта ужасно се промени а пупиле његових очију раширише се до природне величине. Он ме гледаше укочено као да је хтео да види ко је од нас двојице полудео и по ново ме ужаснуше његове чудновате очи.

„До ђавола, ко сте Ви“ повиче он мени. „Од куд Ви знате да је моје име Џемсе Сутам“.

Не знам шта би са мном, али ми нагло дође као нека врста надахнућа, сам Бог зна како је то било.

„Ви сте Џемсе Сутам, што сте пре били у Делбру“ рекох ја. Видех да тај човек поче јако дрктати, да ли од беснила или од страха, не могах разликовати, али ми се учини да је обоје помешано.

„Шта се то Вас тиче“ простиња он.

„То ме се тиче што ја Вас морам имати“.

На столу стајаше једна празна пивска флаша. Брзо као дивљи звер скочи он напред, дохвати флашу и пре него што сам видео његову намеру, он ме — и ако је слабији био од мене — тако страшно удари по глави, да за неко време не могах ништа ни чути ви видети.

Чим сам се мало освестио видим да сам се пружио по патосу и да је соба празна. Ја се с муком дигнем и метнем руку на на главу која ме је страшно болела. Са великим напрезањем усправим се на ноге при чему су ми сви удови дрктали.

Ако је то била та за мене корисна ствар, коју сам требао дознати, онда сам је довољно дознао.

Баш кад сам се мучио да се ослоним на зид од собе, отворе се врата и висока, мршава жена, која ми је представљена као г-ђа Барнес, ступи унутра.

„Молим за извињење“ рече она и погледа по соби, при чему најљивије гледаше у мене. И колико сам могао видети она изгледаше врло зачуђено.

„Ја сам мислила да је келнер овде“.

„Био је ту“.

„А од кад га нема“.

Има већ читав сат.

»То је доиста чудно. Свуд сам га већ тражила. При том јој паде поглед на разбијену чинију.

»Шта је то? ко је разбио чинију.«

Келнер је испустио. Он је флашу разбио. А да ју је разбио о моју главу то јој нисам казао.

»То није лепо од њега; морам видети где се је он сакрио.«

Судећи по изразу њеног лица учини ми се да она нешто слуги у томе, али не изрази своје мисли, него оде из собе. Изиђем и ја и одем у постељу не могући да доведем у везу оно што сам доживео. Можда ћу сутра боље разумети, те тако мислећи и заспим.

Тек што сам заспао кад ме пробуди куцање на вратима; једва полако дођем себи.

»Које то« викнем ја.

Госпођа Барнес, газдарица. Хтела бих да говорим с Вама.«

»Зар сад? Зар не можете оставити за сутра?«

»Не, ја морам одмах с Вама говорити.«

Журећи се у постељу, ја сам заборавио да угасим лампу.

Обукавши се брзо, отворим врата и видим где г-ђа Барнес стоји пред њима са запаљеном свећом у руци. Она изгледаше врло узбуђена, и беше бледа и збуњена.

»Ја не могу да нађем келнера« рече она.

»То ми је јако жао што Вам треба« одговорих ја врло зловољно »али шта се то мене тиче«.

»Ја мислим да се то Вас највише тиче. Хоћете ли ми казати шта је то било међу Вама доле у трпезарији.«

»Ја сумњам да ће Вас то интересовати.«

Она приђе корак ближе и пусти да светлост од свеће падне на моје лице, посматрајући ме укоченим погледом. Изгледаше да је она у мојим цртама открила нешто; а шта је то било не могах погодити.

»Ви хоћете да ме варате. Јесте ли се свађали с њим? Ко сте Ви? Кажите ми све; ја имам права да то дознам, јер сам ја његова жена«.

Његова жена! Та ми ствар изгледаше све заплетенија.

»Ја мишљах да се Ви зовете Барнес?«

»Тако се и он зове. Шта је било? Шта знате о њему? Немојте ми ништа прећутати.

»Ја ништа о њему не знам. Дајем Вам реч да тога човека нисам никад видео док нисам прешао овај праг.

»Ја Вам не могу веровати; Ви ми не кажете истину. Зашто и куда је он отишао? Ја захтевам да ми то кажете«.

При тим речима она ме потисну напред, брзо се окрете, затвори врата и наслони се леђима на њих. Њен глас прешао је био у право цичање и целим својим држањем тако је претила да се морао од ње чекати прави напад.

У овом хотелу ишло је сасвим чудновато. Какво ћу још изненађење дочекати?

»Па кад ми кажете да је тај човек, што га је синоћ нестало. Ваш муж, могу мислити да сте јако узнемирени. Али сасвим грешите држећи да сам ја у томе штогод крив. Ипак треба да дознате шта је међу

нама било. Као што знате служио ме је Ваш муж при столу, и једва смо за то време измењали десет речи. Кад сам се дигао, рекох за себе неколико речи, које сам мало гласније изговорио. Те речи доведоше Вашег мужа у потпуно неразјашљиво узбуђење.

»А шта сте рекли«.

»Од прилике: ја Вас морам имати«.

Жена у првобитном грчу паде на врата од собе и простења.

»Ви сте полицијски чиновник?«

»Нисам. Како можете тако мислити? Ви мора да боље знате него ја шта Вашем мужу лежи на савести. Из целог његовог понашања да се извести да он има јаким разлога да се боји полиције, јер кад сам ја и не слутећи рекао то, што је можда личило на полицијску форму, кад он зграби флашу са стола и као суманут удари ме њом«.

»Удари Вас њом?« Лице те жене беше бледе као смрт. Ја видех да се она мучи да се одржи на ногама.

»А о томе ми не казасте ни једне речи кад сам синоћ ушла у собу«.

»Био сам тако неспособан за мишљење и скоро ван себе од тог удара да нисам могао ни речи проговорити. Намислио сам да чекам до сутра да се с њим разрачунам«.

»Ви ми истину говорите«.

»Дабоме«.

То беше истина, само што јој нисам све казао. Али ми се учини да је газдарица довољно чула, јер одмах за тим изиђе из собе, без сумње мало ублажена овим разговором.

У јутру се пробудим са најужаснијим боловима у глави, као што друкчије није ни могло бити. Осећао сам се и телесно и духовно веома рђаво, кад сам сишао на доручак.

Сад ме је послуживала једна девојка. Кад ми је донела доручак пружи ми и писмо са натписом »Господину Џемсу Сутапу«. Пошто ми девојка каза да је то за мене, узнем писмо и одмах га отворим. Писмо је гласило.

Поштовани господине,

Сад сам добио телеграм од Кливера и Какстона, којим ми саопштавају Вашу адресу. Жури се да Вам одмах пишем. У овом тренутку јако сам у послу, али се надам да ћу најдаље кроз неколико дана разговарати с Вама. Данас само толико да ће моја посета бити за Вас од велике користи. Као малу гаранцију за моје речи узмите данашњи прилог. Немате се ничега бојати, јер ја сам Вам прави пријатељ. Известитећу Вас телеграмом о мом доласку. Дотле сматрајте ме за вашег искреног пријатеља.

Ваш Дункан Ротвел.

Отворим прилог; у њему беху двадесет фунти стерлинга.

Наравно да ја нисам ни најмање знао ко је тај Дункан Ротвел. На писму не беше ни адресе ни датума; на куверти стајаше поштански жиг Манчестар.

Кливер и Какстон мора да су одмах, чим су ме овде довели телеграфисали пошњаоцу писма и овај сигурно није чекао ни један тренутак.

Писмо је било сасвим добро стилизовано, али по нечему у писму и по целом изгледу писања дало се видети да то не може бити особито фини човек. По многим чему сумњао сам да је то писмо за мене одређено. Али тек што сам са свим развио писмо кад видех да сам се преварио што сам држао да писмо није за мене писано, јер доле на трећој страни стајало је ово: Р. S. Дубоко жалим жалосни свршетак Ваше матере у Путнеју. Болно сам задовољен што сам стајао на њеном гробу, у гробљу у Вандесворту. То је околност која ће доцније нешто олакшати.

Сад сам знао тачно да је писмо било за мене одређено, за мене самог, јер је моја мати умрла у Путнеју, а сахрањена на гробљу у Вандесворту. Али ми је остала загонетка како ће и зашто ће смрт моје мајке у будућности имати уплива на ма какву ствар или је олакшати.

Док размишљах о томе писму код прозора, уђе слушкиња питајући ме да ли г-ђа Барнес може говорити са мном. Морам признати да ми то није било мило, јер сам увидео да ћу ја, у фамилијарне прилике те жене бити више посвећен него што бих желео, ако се што више не будем уклањао. Али ако још неко време останем у њеној кући, морам се с њом сретати. Мислио сам да молим Кливера и Какстона да ми преместе стан, али сам слугио да ми неће то учинити. Смисливши одлучно ја одем газдарици. Њена соба беше мала, али са свим пуна свакојаког намештаја, на прагу ме дочека г-ђа Барнес. Пошто сам ушао затвори она врата за нама.

»Мој муж није се вратио.«

»Право да Вам кажем, било би боље да се он и не врати док ја станујем код Вас. Ви не можете од мене очекивати да његово авредно понашање пређем потпуно ћутке.«

Она ме гледаше укочено као и прошле ноћи, а затим рече: »Има дванајест месеци како сам се удала за Барнеса. И небројено пута покајала сам се због тога, јер ми се чини да је код њега нека страшна тајна.«

»Морам и ја признати да је и његово понашање према мени тајанствено; а колико је то код Вас ја не могу оценити.«

»Он ми је био увек немио, још од почетка. Истина Ви сте за мене сасвим странац, али ја морам имати повереника.«

»Али молим Вас да не бирате мене за повореника, — ја Вас уверавам да...«

»Али ја морам и хоћу с Вама да говорим, јер ја не могу више да трпим. Седите и чујте ме.

Да не би било непријатности даљих, ја јој испуним жељу.

»Никад нисам желела да се удам за њега,« поче она, »али ме је он на чудноват начин натерао на то. Ја сам била жена од скоро 40 година и задовољна својом судбом. Он ми је био сасвим непознат као и Ви што сте. Зашто да се удам за таквог човека, који још није имао ни паре у џепу? Ова је кућа моје наслеђе од матере. Ту дође он једног дана са улице, немајући ни честитих ципела на ногама и ушта ме да ли ми треба келнер. И ако сам га одбила он поче бивати све насртљивији и вршити несретни уплив на мене, хиннотишући ме,

и најзад ме је довео дотле да сам постала његова жена.

»Ви се шалите да Вас је он хипнотисао!«

»А, никако.«

Свакојачко морао сам јој веровати, јер нисам никад видео човека, који је био мање расположен за шалу од ње.

»Ја сам увек била врло нервозна и то је он одмах видео и знао да сам ја сасвим у његовој власти. Он ме је непрестано хипнотисао и за месец дана он је постигао свој ђаволски смер. Чим смо се венчали није ми избијала мисао из главе да он није при чистој свести, а на то су ме наводиле неке његове радње и поступци. За тим поче у сну гласно говорити — шта ли је сањао, Боже. Из ноћи у ноћи лежала сам ја неспавајући, слушајући његове ужасне гворе, скоро полу суманута од страха. За тим је почео да у сну хода тамо амо.

»Једини предмет који је он донео собом био је мала, дрвена кутија, завијена у махрами. Никад нисам могла дознати шта има у тој кутији. Један једини пут усудим се да га запитам шта има у њој, али сам се одмах покајала, јер сам мислила да ће ме одмах убити.

»Једног дана устане он опет у сну и упути се низ степенице. И ако су ми од страха клецала колена, ипак пођох за њим. Он ступи у ову собу. Та кутија пази се овде у писаћем столу. Непрестано мрмљајући, разговараше он са собом, али тако полако да нисам могла ништа разумети шта говори. Мрмљајући тако извуче он своју кутију из фијоке и отуд узе нешто; шта је то било не могах видети, али мислим да ту има неки тајни федер који само он зна, јер кад год сам покушала да отворим нисам могла док је он требао само да метне руку па да поклопац отвори. Кад је то учинио метне он кутију на сто. Ја стајих иза њега код отворених врата, и посматрах сваки његов покрет а он није ни слутио да сам ја ту.«

»Јесте ли уверени госпођо да је Ваш муж све, што причате чинио у сну.«

»У дубоком сну.«

»А ако сте и Ви били у сну.«

»О, камо среће да је тако било, јер од оног часа ја нисам више имала мирне ноћи од тада сам се осушила као костур. Али да наставим: кад се је кутија отворила, мој се муж поче тако страсно смејати да ми се је следила крв у жилама.«

А она ми и изгледаше да је једно од оних створења, чија крв има особиту наклоност за то, и без необичног узрока.

»Тада он узе нешто из кутије. Кад сам видела то што је извадио, ја сам се ужаснула.«

Сирота жена као да паде у неку нервну кризу и њен глас толико ослаби да поче шаптати: »То беше прст једне женске руке,« па коме се јасно сијао венчани прстен, који је био и сувише мали за прст тако да је дубоко ушао у месо. Он стајаше и гледаше укочено у тај прстен.«

»Шта? Зар је он отворио очи? Ви ми мало пре рекосте да је он био у дубоком сну.«

»Ја у опште не знам ништа о онима који ноћу лутају, он је био први кога сам у животу видела и надала се у Бога да је он и последњи. Али толико знам да кад је

он у сну ишао тамо амо, његове су очи биле увек отворене; једним ужасним изразом прикивао је он своје погледе за околне ствари и сад је укочено гледао на прстен на том прсту. За тим јасно узвикну:

»Једног дана ја ћу те скинути са тога прста и видети како ћеш на мом прсту изгледати.«

Са тим грозним речима метну он прст на сто, и извади из кутије још три прста и палац.

»Јесте ли Ви сигурни, госпођо Барнес, да су то доиста били људски прсти.«

»Видела сам их пред собом, знам шта су прсти. Чујте даље: Он метну прсте на сто, један до другог, нокте горе, као што природно стоје на руци и овако рече: »Нећете ми никад више спремати несрећу, то је сигурно.«

»За тим је шкљоцао зубима и палацао језиком, пре као ђаво него као човек. За тим извуче из кутије нешто у платно завијено. Ја видех да је тај завој на више места попрскан крвљу и из њега извуче једну онакажену женску руку, коју притисну на усне и пољуби и тада изгледаше као прави ђаво. За тим метну и њу на сто и додирну некако чудновато све делове, — при том се госпођа Барнес стресе — и пошто је све поједине делове од једном ухватио, држаше он високо, као неком мађијом, спојену руку.«

Узалуд тражах ја начина да је задржим у даљем причању њене невероватне приче.

»Ја све мислим« настави она даље »да сам ја гледањем те страхоте пала у несвест, јер прво чега се могу сетити јесте то да сам лежала на поду у потпуно празном простору. Неко време једва сам могла дисати и покренути се; тако исто не могах знати где је се мој муж део. Како сам се у том тренутку одважила да се опет попнем уз степенице, и данас ми је још нејасно. Кад сам стигла горе, нађем мога мужа да тврдо спава у својој постели.«

»Извините питање, госпођо, да ли се сећате још шта сте то вече вечерали. Да не патите од море.«

»Од море, боже сачувај! Тада сам први пут ишла за њим. Од тада сам непрестано пазила на њега и опазила сам да он увек петком ноћу лута у сну, силази низ степенице и вади ону ужасну руку.«

»Мислите дакле да код њега има нешто особито тога дана.«

»То не знам. Шта знам ја или ма који други човек о томе да каже. Немојте се смејати господине. Мислите ваљда да ја лажем или да сам будала. Не, Ви ћете и сами видети ту руку и казати ми шта о томе мислите. Ја ћу Вам показати ту руку, ма кутију морала у комаде разбити.«

У највећем узбуђењу диже се она; извади једну малу кесу из свог џепа и из ње један кључ.

»Он има моје кључеве, али ме је навео да му их дам, али није знао да ја имам по два кључа. Ретко је излазио, јер је морао имати јака разлога да се не показује често; али кад год је изашао, ја сам се затварала и увек кушала да нађем федер на тој кутији. И увек сам мислила да ту мора бити још нешто, што ја нисам видела. А сад хоћу све да видим, пошто по то.«

Говорећи то, извуче она фијоку из стола, при чему испадеше неке ствари. Тек што је отворила фијоку, кад она простења:

»Нема је.«

Ја јој приђох »Шта нема.«

Она се окрете мени, са њеним као смрт бледим лицем; и узвикну сасвим промењеним гласом: »кутије! Још синоћ је била овде на свом месту. Кад је он отишао, гледала сам да ли није понео собом, нађем је опет ту и затворим фијоку као и увек.«

На један пут ме шчепа за раме, затресе ме таквом снагом, какву нисам могао замислити код ње и шапташе ми на уво:

»Мора да је се он ноћас увукао као лопов и однео је. Можда је и сад још где год сакривен. О Боже!«

ГЛАВА 3.

Ја се пријавим код Кливера и Какстона да упитам шта треба да радим са оним банкнотама, које су биле у писму.

Онај господин који ме је и довео у Хотел, беше баш тада у канцеларији. Учини ми се да је то био Кливер.

Кад је чуо зашто сам дошао он се поче смејати.

»Шта ћете да радите с њима? Па, поклоните их коме, или баците у реку, или дајте их мени.«

Ја стајих оклевајући. Мој положај учини ми се све заплетенији и ја непријатно осећах да оно нешто што је Џемс Сутам требао да чује, мора да је нешто веома непријатно. С тога се одлучим да говори с њим.

»Ко је Донкан Ротвел, господине Кливеру? Је ли то можда Ваш клијент, за кога Ви радите?«

Кливер узе једно парче хартије и поцела га механички на много ситних делова. Место да одговори на моје питање, он ме упита:

»Зашто хоћете то да знате?«

»Јер је то име потписано на писму, у ком су биле банкноте. А пошто ја не познајем никојег човека под тим именом, хтео бих да знам ко је Донкан Ротвел.«

»Хоћете ли допустити да видим то писмо?«

Ја му га дадох и он прочита цело.

»Ако Вам смем дати један савет, господине Сутаме, ја бих Вам препоручио да савладате Вашу радозналост која није сасвим без разлога и да мирно очекујете ток ствари.«

»Али господине лако је могућно да се ја налазим на месту неког другог и да нисам ја тај који се тражи. Тиме нећу да кажем да моје име није Џемс Сутам, али ја не познајем никаквог Донкана Ротвела, те ми је његово писмо сасвим неразумљиво. А има много њих којима је име Сутам.«

»Зар међу становницима у Делбри? Ја мислим да је то са свим мало место. Од кад живите тамо?«

»Ја сам тамо рођен и одрастао.«

»Имате ли још сродника с Вашим именом тамо?«

»Немам нигде никаквог сродника.«

»Кад сте тамо рођени и одрасли, мора да познајете тамошње становнике.«

»Мислим да познајем свакога у целој околини«.

»Онда можда познајете још каквог Џемса Сутама«.

»А то је баш значајно у тој ствари што сам ја једини с тим именом и у месту и далеко у околини«.

Кливер се опет насмеши. »Па то је онда могућно, да не кажем извесно да сте Ви личност коју ми тражимо. Ја ћу Вам са свим отворено казати да и ми једва више знамо о целој тој ствари. Ми смо добили налог да нађемо адресу Џемса Сутама из Делбрија, то је све.«

Дакле тако је стајала ствар. По јучерашњем понашању те господе не бих могао ни мислити да су и Кливер и Какстон само најмљени од неког трећег, ради мене.

»Још нешто хтео бих Вам рећи« настави ја! »Ја бих веома желео да што пре променим хотел, у који сте ме довели«.

»Није Вам довољно фини?«.

»О томе није реч; али све оно што тамо бива, није никако по мом укусу«.

»Како тамо бива? Шта мислите Ви с тим?«.

Ја не знајах управо да ли да се изјасним и у колико и с тога упитам? Шта знате Ви о мужу госпође Барнес«.

»Не узмите рђаво, господине Сутама, али ми се чини да је Ваша радозналост ужасно узбуђена, јер, за име Бога, каква посла има са Вама или са нама муж г-ђе Барнес. Ако се не осећате добро у том хотелу, стоји Вам на вољу да га промените само у том случају ми нећемо Више плаћати Ваше трошкове«.

Ја се окретох вратима.

»Још један тренутак. Ако промените Ваш стан, молимо Вас да нас о томе одмах известите.«

»Известићу Вас сигурно.«

Не могу рећи да ли би, сећајући се оног трагичког случаја, за мене боље било, да се не враћам више у хотел г-ђе Барнес.

Пошто сам размену једну банкноту и вечерас у једном ресторану на кеју, упутим се натраг у мој стан. Бојао сам се да опет не изиђе преда ме госпођа Барнес и бејак радостан кад ми слушкиња отвори врата. Газдарицу нисам ни чуо ни видео и могао сам мирно провести ту ноћ.

У јутру добијем после доручка овакав телеграм:

»У дванајест сати бићу код Вас

Донкан Ротвен«.

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Један општински писар пита нас:

»Да ли за испит, који ће се полагати за деловођу општинског суда, по новом закону о општинама и по правилима која ће према истом закону прописати Господин Министар Унутрашњих Дела, — морају полагати сви они кандидати, који имају квалификације означене у чл. 112 реченог закона, или само неки од њих, и који, или ће тај испит полагати само они кандидати, који те квалификације немају?«

На ово питање одговарамо овоме писару следеће:

Члан 112 закона о општинама гласи;
»Деловођа општинског суда мора имати ове услове:

»1. да је пунолетан;

»2. да ужива сва грађанска права;

»3. да није никад осуђиван за злочинства, преступе или иступе учињене из користољубља;

»4. да је био најмање годину дана државни чиновник, или три године општински писар; или да је резервни официр или исслужени подофицир, или да је свршио четири разреда које средње школе, или свршио коју мању стручну школу и положио испит по правилима, која ће прописати Министар Унутрашњих Дела, у року од три месеца дана кад овај закон ступи у живот.«

Као што се из текста тачке 4. овога члана види, ова тачка има две половине. — Прва половина гласи: »да је био најмање годину дана државни чиновник, или три године општински писар.« — Друга половина гласи: »или да је резервни официр или исслужени подофицир, или да је свршио четири разреда које средње школе, или свршио коју мању стручну школу и положио испит по правилима, која ће прописати Министар Унутрашњих Дела...«

Према овоме, ова тачка 4-та има се разумети тако: да кандидати, који, поред услова означених у тачки 1. 2. и 3. члана 112, имају и квалификације именоване у првој половини тачке 4. истог члана, **не морају полагати испит** за деловођу општинског суда; **а, да су обавезни тај испит полагати** само они кандидати из друге половине исте тачке, то јест: резервни официри, исслужени подофицири и они који су свршили четири разреда које средње школе или коју мању стручну школу а међутим нису били најмање годину дана државни чиновници или три године општински писари. — Разуме се, да и они морају имати и оне услове које прописују тачке: 1. 2. и 3. поменутог члана 112.

За овакво објашњење по овоме питању, послужили смо се записником седамдесет друге седнице Сената Краљ. Србије, држане 1. марта ове године, који је записник одштампан у 70-ом броју »Српских Новина« од ове године, на којој је седници известилац законодавног одбора Сенатског, на питање једног Сенатора: »како се има разумети тачка 4-та члана 112 предлога закона о општинама« — дао свој одговор у смислу овог нашег објашњења.

* * *

Други један општински писар управо је на нас једно овакво питање:

»За државну касу наплаћује се у таксеним маркама на име таксе:

»по ТБр. 23 а. закона о таксама, за лиценције о продаји и давању закупа, које се добошем и иначе јавним надметањем врше, код покретности на излицитирану вредност од 100 динара..... 3 динара.

»по ТБр. 81 за приватну обзнану добошем или објавом 3 динара;

»по ТБр. 85: за извршење пониса по забранама и пресудама од једног табака 1 дин;

»по ТБр. 86: за извршење извршне пресуде или решења од осуђеног, по вредности продатог добра од 100 динара 50 пара динареких.

»По закону о таксама све ове таксе наплаћују за државну касу државне власти, али, извесна надзорна полицијска власт у једном срезу, из-

дала је наредбу општинским судовима, да и они ове таксе наплаћују у корист државне касе.«

Овај писар пита нас за објашњење: да ли је оваква наредба надзорне власти правилна, и, да ли су општински судови по закону дужни именоване таксе наплаћивати или не?

На ово питање ми му одговарамо:

Да је оваква наредба надзорне власти неправилна, јер не налази ослонаца ни у једном закону па ни у закону о таксама.

Све таксе по закону о таксама, па и оне о којима је у горњем питању реч, наплаћују само државне власти, а општински судови наплаћују таксе у маркама само по ТБр: 87., 87. а и 88. закона о таксама. (Види ТБр. 98. истог закона).

На корист општинске касе пак, општински судови наплаћују само оне таксе које су побројане у ТБр.: 96. 97. и 97 а. закона о таксама, као и оне, које су изложене у § 23 под: а. б. в. и г. грађанског судског поступка, о чему смо у ранијим бројевима давали детаљнија објашњења.

* * *

Један општински писар управо је на нас једно овакво питање:

»По првом одељку чл. 21. закона о општинама од 21. марта ове године, општински судови, дужни су до 6. децембра сваке године, саставити списак свију својих грађана, који на општинском збору имају право гласања; а, према другом одељку истог члана, председници и деловође општинских судови, дужни су, да, на десет дана пред општински збор, саставе и у судници на углед изложе, азбучни списак, — верно изведен из списка састављеног по првом ставу поменутог члана, — свих грађана своје општине, који ће на дан општинског збора имати право гласања.

»По члану 30. закона о општинама, на општинском збору имају право гласа сви пунолетни грађани општине, који плаћају најмање 15 динара непосредне порезе на годину, без икаквих приреза, а нису према пропису чл. 32 истог закона право гласања изгубили.

»По члану 32. реченог закона, немају право гласања на општинском збору: који су осуђени због злочинства, док не поврате грађанску част... итд. итд. и **напоследку они, који нису имали свој порез и прирез за прошлу годину.**«

Питање је:

»Да ли у неизбучни и азбучни списак који се имају састављати по члану 21. поменутог закона, треба уврстити и оне грађане, који имају све друге услове за право гласања али само још дугују свој порез и прирез за прошлу годину, или не?« Ако их треба уврстити, онда могу ли се они на дан збора пустити да гласају, па макар да ни до тога дана не буду исплатили свој дужни порез и прирез за прошлу годину?

Наш одговор:

1. У гласачки неизбучни списак који општински судови састављају сваке године, по првом ставу члана 21. закона о општинама, **морају се уписати сви грађани који имају право гласања на општинском збору, без обзира на то, да ли који од тих грађана дугује и колико порезе и приреза за прошлу годину, у времену састављања тога списка.**

2. У азбучни пак списак гласача који ће општински судови састављати по другом одељку истог члана, на десет дана пред општински

збор, треба да се упишу само они грађани, који ће на дан општинског збора фактички имати право гласања, т. ј.: који не стоје ни у једном од изузећа означених у члану 32. — Према томе, у овај азбучни списак који се саставља из неазбучног гласачког списка, на десет дана пред сваки општински збор, не треба да уђу и они грађани, који дугоју свој порез и прирез за прошлу годину, док тај порез потпуно не исплате.

Кад се у азбучни гласачки списак — на десет дана пред сваки збор — упишу, по упутству изложеном у одредби првог одељка члана 22. сви гласачи, који су до тога дана већ стекли право гласања на идућем збору, онда исти списак треба закључити сходно пропису другог одељка члана (22) и у општинској судници изложити грађанству на углед.

Овако састављен и на углед изложени азбучни списак, општински ће суд, према чл. 24 закона о општинама, све до на један дан пред општински збор, мењати и попуњавати, према томе да ли је ко за то време задобио или изгубио право гласања, т. ј.: брисаће из истог списка оне уписане гласаче, који у томе времену (од кад је списак изложен на углед па до на један дан пред збор) случајно дођу у изузеће чл. 32. а уписиваће у списак оне гласаче из неазбучног гласачког списка, спрам којих до тога дана престану узроци због којих дотле нису могли у азбучни списак ући.

Према овоме, до тога ће се дана — до на један дан пред збор — накнадно уписивати у азбучни гласачки списак и они гласачи из неазбучног гласачког списка који дотле исплате свој дужни порез и прирез ако само због тога раније нису могли у тај списак ући. Никако се пак у тај — азбучни — списак не могу уписивати они гласачи из неазбучног гласачког списка, који свој порез и прирез за прошлу годину не буду исплатили до на један дан пред збор, нити се они могу пуштати на збор и на гласање.

Поступак за вршење означених исправака у азбучном списку (брисање и дописивање гласача) од дана кад тај списак буде изложен на углед грађанству па до на један дан пред збор, — прописан је у одредбама члана 27. закона о општинама.

На питање једног општинског писара: „да ли пресуда председника општинског суда, или сеоског кмета, изречена спрам непослушника, на основу тачке 5. члана 107. и на основу другог одељка члана 108. закона о општинама, може бити и усмена, или само писмена,“ — одговарамо му:

Да ни те, као и ни једна друга пресуда, не могу никако бити усмене; јер према закону и Уставу земаљском, нико не може бити осуђен док не буде саслушан. По томе дакле, и оне изгреднике, које кажњавају председници општинских судова и сеоски кметови, за непослушност, по праву које им дају горњи законски прописи, — треба предходно кратко саслушати па за тим над њима изрећи казну писменом пресудом.

По члану 109. реченог закона и председници и кметови, о свима својим оваквим пресудама, извештавају општински суд у року од три дана, који их одмах уводи у протокол суђења.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Стојана Станковића, редова 4 чете, 1 батаљона, 1 пешад. пука, из Топлаца, ср. пчињског, округа Врањског, који је побегао из команде 27. августа 1901 год., тражи начелство округа Врањског актом Бр. 6.277. Он је висок 1.65, косе смеђе, очију плавих, бркова малих, особених знакова нема. Нађеног треба спровести начел. окр. врањског, с позивом на Бр. 6.277, или Управи гр. Београда на Бр. 13.971.

ПОТЕРЕ

Иван Мијић, из Љубљанице код Сиска, извршио је крађу зимска капута црне боје чупавог, и једног меког шешира црне боје, на је побегао незнано где. Он је стар 28 год., висок, црномањаст, обријан, црних средњих бркова, носа подугачког, дугуљастог лица, на себи има прљаве панталоне, на једној ногавици спреда више колена велику закрпу, на ногама велике хрватске опанке. Моле се све полициске власти, да Ивана живо потраже, и нађеног спроведу Начелнику окр. Крагујевачког № 8615, или Управи гр. Београда бр. 14553.

Никола Матић, циганин — покрштењак, из Варна, ноћу између 20. и 21. ов. м. извршио је опасну крађу Алекси Васиљевићу, циганину, из Заблаћа, па побегао. Он је стар 29—30 год., висок, црномањаст, образа округлих, браде бријане, бркова малих, од одећа има на себи, шубару, танку кошуљу и гаће, тозлуке од белог штофа опанке, реку са рукавима, и ферман са црвеним гајтанима. Моле се све полициске власти да Николу живо потраже, и нађеног спроведу Начелнику ср. поцерског, с позивом на бр. 4722, или Управи града Београда број 14486.

Непознато лице, 22. ов. м. око 6 $\frac{1}{2}$ часова по подне, украдо је једно плужно гвожђе испред Радње г. Слуцког и компаније, преко пута двора у вредности 20 динара. Моле се све полициске власти, да живо потраже лопова и покрађу, и нађеног спроведу Управи града Београда бр. 14465.

Ноћу, између 13. и 14. ов. м. непознати лопов, увукао се у авлију Веље Живковића, олд. поштара, са станом у „Хилендарској“ улици бр. 26., и из отворене собе украо му сребрн сат, са два капка у вредности 20. динара. Моле се све полициске власти, да потраже лопова и покрађу, и нађеног спроведу Управи гр. Београда с позивом на акт под бр. 13620.

Милан Ристић, из Књажевца, калфа кројачки код Марка Урошевића, кројача у Г. Ми-

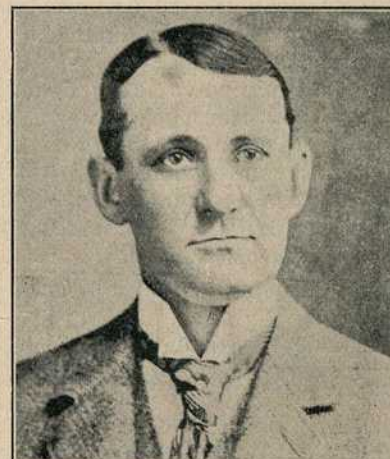
лановцу, 5. ов. мес. на опасан начин извршио је крађу своје мајстору покривши му дугмад за полициске униформе, гајтане за еполете, на незнано где побегао. Њему је 21. год., стаса омаленог, развијен, црномањаст, носав, иде погурено. Нађеног треба стражарно спровести Начел. среза таковског, с позивом на акт бр. 7424. или Управи гр. Београда на бр. 13475.

Стеван Аврамовић, из Петке окр. пожаревачког, 15-то годишњи осуђеник београдског казног завода, слободњак и раденик обућарски у осуђеничкој радионици, 18. ов. м. у 12. часова у подне отишао је у варош и пошто се није вратио он је према томе оглашен, да је побегао. На себи је имао црно одело осуђеничко, на ногама ципеле. Њему је 35—37 год., стаса омаленог, бркова кратких црних, кад иде увек гледа у земљу. Нађеног треба спровести Управи београдског казног завода с позивом на бр. 2517. или Управи гр. Београда бр. 13835.

Милош Филиповић, из Близнака, окр. пожаревачког осуђеник београдског казног завода, који је био на раду у Копутњаку, побегао је јуче испред чувара са рада, без окова. На себи је однео један гуњ капу белу, пар веша и опанке све државно. Моле се све полициске власти, да Милоша живо потраже и нађеног спроведу Управи београдског казног завода, с позивом на бр. 2548, или Управи гр. Београда 14180.

Чарс В. Хедлај књиговођа редакције „Блуминер“ родом из Сан Франциска у Северној Америци 8. фебруара т. г. удавио је своју служавку Нору Фулер четрнаесто-годишњу девојчицу, пошто је предходно полно злоупотребио; затим је Чарс побегао незнано где.

Његов је лични опис: Има му 40 година, висок 5 стопа и 9 палаца, 180 фунти тежак, косе угасите мало проседе, лица пуног; без браде и бркова брија се.

Министарство Иностраних Дела, актом од 18. ов. м. Бр. 5646. добио је ову слику убице чеву са описом и преко Управе гр. Београда наређује тражење, ако би овај случајно прешао у нашу земљу. Полицијским и општинским властима, препоручује се да обрате пажњу на ово лице и у случају проналаска надлежно да поступе. Акт управе Бр. 13.956.

Садржај: I. Службени део. — II. Стручни и научни део: 1) Просјаштво; 2) Телесне и смртне казне. — III. Поучно забавни део: 1) Непозната добротворка; 2) Војни лиферант Никадов; 3) Из страног света; 4) Записници из мртвог дома; 5) Мртва рука. IV. Поуке и обавештења. — V. Службене објаве: Тражи се. — Потере.